

KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULU

Kuvat oppimisen tukena

Kuvitettu käsityö-askartelukansio erityislapsille

Anu Karjalainen & Pilvi Määttä

Sosiaalialan koulutusohjelma
Vammaistyö ja kuntoutus
Sosionomi (AMK)

KEMI 2011

TIIVISTELMÄ

Tekijä(t):	Karjalainen, Anu & Määttä, Pilvi
Opinnäytetyön nimi:	Kuvat oppimisen tukena. Käsityö-askartelu – kansio Oulun erityiskouluun Viipaleen yksikköön. Opinnäytetyö. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma.
Sivuja (+liitteitä):	39 (+64)
Opinnäytetyön kuvaus:	Opinnäytetyön tarkoituksena on edistää erityislasten oppimista tuottamalla heille uutta, kuvitettua käsityö-askartelu materiaalia.
Teoreettinen ja käsitteellinen esittely:	Työssä selvitämme aistien, luovuuden, onnistumisen kokemuksien ja kuvilla oppimisen merkitystä erityislasten oppimiseen. Kuvaamme Viipaleen yksikön toimintaympäristöä ja ryhmää. Käsittelemme myös erityisopetusta yleisellä tasolla. Raportoimme opinnäytetyön valmistusprosessista ja sen kokeilusta.
Metodologinen esittely:	Opinnäytetyö on toiminnallinen opinnäytetyö ja siinä olemme käyttäneet kvalitatiivista eli laadullista tutkimusotetta.
Keskeiset tutkimustulokset:	Aistien avulla ihminen muodostaa käsityksen itsestään ja ympäröivästä maailmastaan ja luo halun ilmaista itseään ja kokemuksiaan. Opettajan tulee arvostaa oppilaan ajattelua ja persoonallisia ratkaisuja, sillä luovuus tuo mielekkyyden kokemisen ja ilon oppimiseen. Oppimateriaalilla on pieni, mutta kuitenkin ratkaiseva merkitys oppimiseen. Kuvalliset ohjeet mahdollistavat itsenäisemmän suoriutumisen tehtävästä.
Johtopäätökset:	Kuvalliset ohjeet tukevat oppilaan oppimista ja niitä pitäisi käyttää enemmän erityiskouluissa. Ne antavat oppilaille mahdollisuuden kuvalliseen ja suulliseen opetukseen. Oppijoita on monenlaisia, joten opettajan on otettava huomioon erilaiset oppimistyyliä. Kehitysvammaiselle tulisi tarjota sellaisia aistimuksia, jotka herättävät kiinnostuksen ja tuntuvat hänestä itsestä miellyttäviltä. Onnistumiset vahvistavat itseluottamusta ja kannustavat uusiin ja erilaisiin suorituksiin.
Asiasanat:	Erityisopetus, erityislasten oppiminen, aistit, luovuus, onnistumisen kokemukset, kuvilla oppiminen

ABSTRACT

Authors:	Karjalainen, Anu & Määttä, Pilvi
Title of Bachelor's Thesis:	Pictures Supporting Learning. A Handicraft-Hobby Folder for Oulu Special School, Viipale Unit. Bachelor's Thesis. Kemi-Tornio University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services.
Pages (+appendixes):	39 (+64)
<p>Thesis Description: The purpose of the present Bachelor's thesis is to improve learning by children with special needs by producing new, illustrated handicraft-hobby material for them.</p> <p>Theoretical and Conceptual Summary: In our work, we study the part that senses, creativity, experiences of success and picture-assisted learning play in how children with special needs learn. We describe the activity environment and group of the unit. We also deal with special education on a general level. We report on the composition process of the bachelor's thesis and on its experimentation.</p> <p>Methodological Summary: In this functional thesis we have used a qualitative research approach.</p> <p>Main Results: By means of the senses a person forms a notion of him/herself and of the surrounding world and develops a desire to express him/herself and his/her experiences. A teacher must respect a pupil's thinking and personal solutions, for creativity helps experience meaningfulness and brings joy into learning. Teaching material plays a small, however, decisive part in learning. Instructions accompanied by pictures make it possible to perform an assignment more independently.</p> <p>Conclusions: Instructions together with pictures support learning, and they should be used more in special schools. They permit the use of illustrated and oral teaching. Learners are diverse; thus, a teacher must pay attention to different learning styles. A mentally disabled person should be given sense perceptions that rouse his/her interest and are agreeable to him/her. Success strengthens self-confidence and encourages new and different accomplishments.</p>	
<p>Key words: special education, learning by children with special needs, senses, creativity, experiences of success, picture-assisted learning</p>	

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1. JOHDANTO.....	5
2. OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	7
2.1 Opinnäytetyön tavoite, tarkoitus ja tutkimuskysymykset	7
2.2 Laadullinen tutkimusote ja toiminnallinen opinnäytetyö.....	8
2.3 Työmenetelmät	9
2.4 Opetusmateriaalin valmistusprosessi ja toteutus	10
3. TOIMINTAYMPÄRISTÖN KUVAUS	13
3.1 Viipaleen kuvaus	13
3.2 Ryhmän kuvaus	14
4. ERITYISTÄ TUKEA TARVITSEVIEN LASTEN OPETUS	16
4.1 Erityisopetus.....	16
4.2 Esiopetuksen järjestäminen	17
4.3 Opetuksen tavoitteet ja sisällöt	18
4.4 Opettajan ja ohjaajan rooli.....	20
5. OPPIMINEN	23
5.1 Erityislasten oppiminen.....	23
5.2 Aistit huomioon oppimisessa.....	25
5.3 Luovuuden tukeminen.....	28
5.4 Onnistumisen kokemukset ruokkivat itsetuntoa	30
5.5 Kuvilla oppiminen	32
6. JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	34
LÄHTEET	37
LIITTEET.....	40

1. JOHDANTO

Oppiminen on kokonaisvaltainen prosessi, jossa oppimateriaalilla voi olla pieni, mutta kuitenkin ratkaiseva merkitys. Mitä vaikeimmin kehitysvammaisesta on kyse, sitä yksinkertaisempia materiaalit ovat ja sitä enemmän niiden käyttöä tulisi suunnitella. (Fad-jukoff 1999, 424-425.) Toiminnan ohjaamisen tukeminen auttaa oppilasta tehtävän oppimisessa ja suorittamisessa. Lukutaidottomalle kuvallinen toiminnanohjaus voi mahdollistaa itsenäisemmän suoriutumisen tehtävästä. Hän voi kuvasta katsomalla saada ohjeen tai varmistuksen ilman jatkuvaa ohjaajan tukea. Kuvallisessa toimintaohjeessa huomioidaan yksilölliset tarpeet, riittääkö muutaman toimintavaiheen valokuva vai tarvitaanko jokainen vaihe yksilöitynä. Kuvan täytyy ilmentää, mitä opiskelija tarvitsee oppiakseen ja toimiakseen. (Honkonen 2007, 21.)

Opinnäytetyömme tarkoituksena on edistää erityislasten oppimista tuottamalla heille uutta, kuvitettua käsityö-askartelu materiaalia. On tärkeää tuottaa uutta materiaalia, koska erityiskouluissa opettajat joutuvat tuottamaan ja muokkaamaan materiaalit oppilaille sopiviksi. Käsityö-askartelut on toteutettu Viipaleessa perinteisesti niin, että oppimateriaalia ei ole ollut, vaan askartelut on tehty opettajan opastuksella. Kuvitetut toimintaohjeet antavat oppilaille hyvää itseohjautuvuuden harjoitusta. Opettajan ohjeidenannon sijaan oppilaiden täytyy selvittää kuvista seuraamalla ensisijaisesti itse, mikä on seuraava työvaihe. Oppimateriaalin tekoon menee aikaa, joten koulu säästää aikaa ja vaivaa, kun tuotamme heille materiaalia. Meidän opinnäytetyömme mahdollistaa juuri käsityö-askartelun kuvallisten ohjeiden kokeilun, koska sen avulla tiedämme, soveltuuko kuvallinen materiaali kyseiseen aineeseen.

Opinnäytetyömme idea sai alkunsa puhetta tukevat ja korvaavat kommunikaatiomenetelmät - kurssilta, jossa innostuimme kuvien käyttömahdollisuuksista. Oulun erityiskoulu, Viipaleen yksikkö oli halukas yhteistyöhön kanssamme. Opinnäytetyömme aihe, käsityö-askartelu, tuli toivomuksena heiltä. Tartuimme innolla tähän aiheeseen, koska se kiinnostaa meitä molempia. Aikaisempi kokemus kuvitetun materiaalin teosta oli innostava, joten halusimme tehdä lisää tällaista kehittyäksemme siinä. Tavoittemme on, että opinnäytetyömme olisi toimiva, ja ideoita kuvallisista toimintaohjeista innostutaisiin käyttämään enemmän erityisopetuksessa ja muissa sosiaalialan ohjaustöissä. Tu-

levassa sosionomin työssä haluamme tuottaa ja käyttää hyödyksi kuvitettua materiaalia asiakkaiden tarpeisiin sovellettuina. Omaa luovuuttamme käytimme askartelujen suunnittelussa, jotta ne pohjautuisivat opinnäytetyömme teoriaan.

Työssä selvitämme aistien, luovuuden, onnistumisen kokemusten ja kuvilla oppimisen merkitystä erityislasten oppimiseen. Näiden teorianäkökohtien pohjalta olemme laatineet käsityö-askartelukansion. Rajasimme opinnäytetyömme näihin aiheisiin, koska ne olivat mielestämme olennaisimmat asiat mitä tulisi ottaa huomioon lasten kannalta käsityö-askartelun suhteen. Tarkoituksenamme on, että lapset saisivat askarteluistaan aistimuksia ja onnistumisen kokemuksia. Lisäksi kuvaamme Viipaleen yksikön toimintaympäristöä ja ryhmää. Käsittelemme myös erityisopetusta yleisellä tasolla. Raportoimme opinnäytetyön valmistusprosessista ja sen kokeilusta.

2. OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

2.1 Opinnäytetyön tavoite, tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Idea syntyi puhetta tukevat ja korvaavat kommunikaatiomenetelmät – kurssilla, jossa teimme kuvalliset siivouskansiot kehitysvammaisten asumisyksikköön Tornioon. Olimme harjoittelussa Oulun kaupungin erityiskoulussa, Viipaleen yksikössä. Halusimme tehdä uutta oppimateriaalia erityislapsille. Kyselimme, onko Viipaleessa tarvetta tällaiselle tuotokselle, ja mille aihealueelle heillä on tarvetta. He toivoivat opetus- ja oppimateriaalia käsityö-askarteluun liittyen. Tarkoituksenamme olisi testausmielessä tehdä käsityö-askartelu – ohjeita kuvallisina ja lyhyesti selitettyinä. Vaiheistamme kunkin käsityö-askartelun kuvallisina niin, että oppilaat voisivat työskennellä itsenäisemmin jonkin aikaa ilman ohjaajaa.

Käsityö-askartelukansio on oppimateriaalia oppilaille, sillä työt ovat heidän kehityksen tason mukaisesti vaiheistettuja ja heille suunnattuja. Toisaalta kansio tulee opetusmateriaaliksi opettajille ja avustajille, jotka ohjaavat oppilaita kansion avulla. Kansio jää opettajien käyttöön ja tarkoituksena on, että he tulostavat jokaiselle oppilaalle omat ohjeet. Haluamme oppia tekemään materiaalia kehitysvammaisille, sillä sitä taitoa tarvitsemme tulevassa sosionomin työssä. Tulevaisuudessa todennäköisesti vedämme erilaisia toimintatuokioita, joissa voimme hyödyntää tekemäämme opinnäytetyötä. On haastavaa tehdä sellaista materiaalia, joka olisi ymmärrettävää ja joka kehittäisi oppimista. Haasteena on teorian sovittaminen itse tekemiseen. Pelkonamme on, että tehty työ ei toimi käytännössä. Lapset ovat eritasoisia oppimaan, joten työstä tulisi löytää keskitie. Paljon haastetta tuo yksinkertaisuuden ja erilaisten materiaalien liittäminen yhteen sekä miten otetaan oppilaiden luovuus huomioon.

Aluksi etsimme teorian tietoa aiheeseen liittyen. Käsityö-askartelukansion valmistamisen aloitamme opinnäytetyön kirjoittamisen ohella, kun olemme keränneet tarpeeksi tietoa aiheesta. Suunnittelemme viisi käsityö-askartelua. Syksyllä käymme ohjaamassa yhden askartelun. Siinä näemme, toimiiko suunnitelmamme. Eli näemme mitä olisi pitänyt tehdä toisin ja muutenkin arvioida työhön liittyviä asioita. Teemme oppilaille itsearvi-

ointilomakkeet, joissa he kertovat kokemuksia työn tekemisestä ja valmiista työstä. To-
teutuksen suhteen olemme olleet yhteydessä sähköpostitse Viipaleen opettajaan, joten
sitä kautta vaihdamme ajatuksia opinnäytetyöhön liittyen. Meillä on mahdollisuus käyt-
tää koulun materiaaleja opinnäytetyöhömmme. Koulun määrärahat ovat tiukassa, joten
uusia hankintoja ei tehdä.

Opinnäytetyömme keskeisiä tutkimuskysymyksiä ovat: Mitä asioita täytyy ottaa huomi-
oon oppimateriaalin valmistamisessa erityislapsille? Miten aistien käyttöä voisi huomi-
oida käsityö-askarteluissa? Miten käsityö-askartelukansio kehittää oppimista? Miten
opinnäytetyömme toimii käytännössä? Miksi onnistumisen kokemukset ovat lapsille
tärkeitä?

Opinnäytetyömme teoria koostuu toimintaympäristön ja ryhmän kuvauksesta, erityis-
opetuksesta, opettajan ja ohjaajan roolista, ja erityislasten oppimisesta, johon olemme
liittäneet aistit, luovuuden, onnistumisen kokemukset ja kuvilla oppimisen. Raportoim-
me opinnäytetyön valmistusprosessista ja käsityö-askartelun kokeilusta Viipaleessa.
Havainnoimme, miten lasten oma luovuus näkyi, miten käsityö-askartelu toimi ja oliko
se käyttökelpoinen sekä mitä parannusehdotuksia työllemme tulee.

2.2 Laadullinen tutkimusote ja toiminnallinen opinnäytetyö

Olemme käyttäneet opinnäytetyössämme kvalitatiivista eli laadullista tutkimusotetta.
Siinä keskitytään numeeristen arvioiden sijaan aineistolähtöiseen analyysiin. Sitä tarvi-
taan kun halutaan perustietoa jonkin tietyn ilmiön olemuksesta. Laadullisen aineiston
analyysin tarkoitus on selkeyttää aineistoa ja tuottaa uutta tietoa siihen. (Eskola & Suo-
ranta 1998, 19, 138.) Lähtökohtana laadullisessa tutkimuksessa on todellisen elämän
kuvaaminen. Tutkimuksen kohdejoukko on tärkeää valita tarkoituksenmukaisesti. (Hirs-
järvi & Remes & Sajavaara 2009, 161, 180.)

Toiminnallinen opinnäytetyö tavoittelee ammatillisessa kentässä käytännön toiminnan ohjeistamista, opastamista tai toiminnan järjestämistä. Sen lopullisena tuotoksena on aina jokin konkreettinen tuote, kuten ammatilliseen käytäntöön suunnattu ohje, ohjeistus tai opastus. Opinnäytetyönä tehtävän tuotteen opiskelija tai paikka jonne työ tehdään, maksaa opinnäytetyön. Toiminnallisen opinnäytetyön raportti on teksti josta selviää, mitä, miksi ja miten olemme tehneet, millainen työprosessi on ollut ja mitä hyötyä siitä on kohderyhmälle. Raportissa näkyy myös se, miten arvioimme omaa prosessia, tuotosta ja oppimista. (Vilka & Airaksinen 2003, 9, 56.) Meidän opinnäytetyömme on erityislapsille suunnattu kuvitettu käsityöaskartelun oppimateriaalikansio. Olemme ottaneet huomioon käsityö-askartelukansiota tehdessämme kohderyhmän, ja tehneet kansion heitä palveleviksi. Esimerkiksi olemme kuvittaneet käsityöaskartelut vaihe vaiheelta ja kirjoittaneet ohjeet sellaisiksi, että he kykenevät avustettuina askartelemaan niistä. Tiedämme myös heidän tasonsa, ja pystymme sen avulla tekemään heidän kehitystasonsa mukaiset käsityö-askartelukansiot. Tarkoituksenamme on, että teoria tukee tuotosta, eli selitämme teoriassa, miksi teemme tällaista materiaalia. Me olemme itse hankkineet materiaalit ja kustantaneet opinnäytetyömme.

Toimintakeskeisen opinnäytetyömme tarkoituksena on edistää erityislasten oppimista tuottamalla erilaista ja uutta materiaalia oppimisen tueksi. Tavoitteemme on saada lapsi huomioimaan eri aistit koskettelemalla, kuuntelemalla, katsomalla ja haistamalla. Tavoitteenamme on myös tuottaa materiaalia kognitiivisten taitojen kehittämiseen, kuten oppimiseen, ajatteluun, havaitsemiseen ja luovuuteen liittyen. Otamme huomioon lasten kehitystason ja motoriset taidot käsityö-askartelukansiota suunnitellessa ja tehdessä. Yksi tavoitteistamme on myös se, että ideoista tulisi lapsen mielestä kiinnostavia ja jotka tuottaisivat heille onnistumisen kokemuksia. Halusimme tuoda heille jotain uutta oppimismateriaalia ja siksi päädyimme tekemään ohjeet kuvallisina.

2.3 Työmenetelmät

Opinnäytetyössämme olemme etsineet ammatillista kirjallisuutta eri tietokannoista, kuten Lapin korkeakoulukirjastosta Juolukasta sekä Jyväskylän yliopiston erityispedago-

giikan opinnäytetöistä. Opinnäytetöistä olemme saaneet uusia lähdevinkkejä omaan opinnäytetyöhömmen. Olemme käyttäneet omaa havainnointiamme hyväksi opinnäytetyössämme. Olimme harjoittelussa Viipaleessa yhdeksän viikkoa, jonka aikana saimme kokonaisvaltaisen kuvan oppilaista ja koulusta. Käytimme havainnointia työmenetelmänä myös ohjauskerralla. Olemme olleet yhteydessä Viipaleen opettajaan sähköpostin välityksellä pitkin opinnäytetyöprosessia. Sen kautta olemme kysyneet häneltä luovuuksista ja ideoista sekä ohjauskerrasta. Itsearviointilomakkeilla saimme tietoa oppilaiden käsityksistä askartelusta.

2.4 Opetusmateriaalin valmistusprosessi ja toteutus

Aloitimme opinnäytetyön kirjoittamalla ensin teoriaa, jonka aikana kypsytettiin ajatuksia askarteluista. Yritimme ottaa teorian huomioon askarteluissa esimerkiksi niin, että askartelut tuottaisivat aistimuksia. Teimme itsearviointilomakkeet oppilaille, jotta askartelujen taustalla oleva teoria tulisi esiin paremmin. Tarkoituksena on, että oppilaat täyttävät oman lapun ohjaajan kanssa, kun askartelu on valmis. Oppilaat joutuvat kysymysten valossa ajattelemaan askarteluaan, ettei se olisi vain pelkkä valmis tuotos. Päätimme askarteluideat ja hankimme tarvittavat materiaalit ja tarvikkeet niihin. Aloitimme työstämisen: toinen askarteli ja toinen otti kuvia jokaisesta vaiheesta. Pääasiassa kuvien ottaminen sujui kohtuullisen hyvin, mutta myös vastoinkäymisiä tapahtui matkan varrella. Meillä oli kolme eri kameraa käytössä, ja siksi kuvien laatu vaihtelee. Työstimme kuvia Papunetin kuvatyökalulla. Työvaiheisiin kirjoitimme lyhyet ja ytimekkäät kirjalliset ohjeet. Huomasimme tätä tehdessä, että kuvia työvaiheista olisi joissakin askarteluissa voinut olla enemmän, vaikka olimme ottaneet paljon kuvia. Papunetissä kuvia pystyi lataamaan yksi kerrallaan, joten valmistaminen oli hidasta.

Kävimme testaamassa Syksynpuu – askartelua Viipaleessa. Oppilaat olivat samat kuin harjoitteluajanamme, joten meillä oli helpompaa ohjata heitä. He eivät ole käyttäneet aiemmin opetuksessa kuvallisia ohjeita. Aluksi kävimme lävitse askartelun eri vaiheet oppilaiden kanssa, ja varmistimme kyselemällä, että he ovat ymmärtäneet kuvalliset ohjeet. Kerroimme heille, että tarkoituksenamme on, että he yrittäisivät mahdollisim-

man paljon tehdä työtä kuvallisten ohjeiden mukaan. Tarvittaessa auttaisimme ja ohjaisimme heitä. Jaoimme tarvikkeet heidän työtahtinsa mukaan. Jatkossa olisi hyvä, että oppilaat hakisivat itse tarvikkeensa, sillä ohjeissa on erikseen kuva, mitä tarvikkeita tarvitsee kyseiseen työhön. Oppilaat tekivät askartelua oman tahtinsa mukaan. Lopuksi teimme jokaisen kanssa itsearviointin.

Kansiomme työt antavat oppilaille mallin miten työtä tehdään, mutta se vaatii vielä opettajalta ja ohjaajilta ohjausta. Kuvallinen kansio on tarkoitettu opetuksen tueksi. Oppilaat olivat meille ennestään tuttuja, joten pystyimme ohjaamaan heitä yksilöllisesti. Luokassa vallitsi myönteinen ilmapiiri, mutta kiireys häiritsi askartelun loppuvaiheessa työskentelyä. Oppilaat lähtivät syömään sen mukaan kun olivat valmiita, joten tämä häiritsi niiden oppilaiden työskentelyä, joiden askartelut olivat vielä kesken. Karkkipaperit herättivät lasten kiinnostuksen, joten heidän motivaatiotasonsa oli loppuun asti hyvä. Koska kuvalliset ohjeet olivat oppilaille uusi juttu, he jaksoivat olla kiinnostuneita ja tarkkaavaisia niistä. Annoimme oppilaille positiivista palautetta oppimistapahtumassa, joka lisäsi heidän motivaatiotaan työskennellä. Pyrkimyksemme oli auttaa lapsia tekemään itse. Kun he kysyivät neuvoa, ohjasimme heitä katsomaan ja oivaltamaan kuvallisia ohjeita.

Kuvallisista ohjeista askarteleminen vaatii oppilailta harjoittelua. Kansiomme työt ovat hyviä itseohjautuvuuden harjoituksia, koska oppilaat ovat tottuneet siihen, että heitä neuvotaan ja ohjataan jokaisessa vaiheessa. Yksi oppilaista osasi lukea, joten lyhyet, kirjalliset ohjeet olivat hänelle avuksi. Eräs oppilas seurasi toisen oppilaan työskentelyä, joten se häiritsi hänen omaa keskittymistään. Yksi oppilas tarvitsi koko ajan apua motorisissa taidoissa, kuten saksien käytössä, käden maalaamisessa ja liimaamisessa. Muut oppilaat eivät tarvitse apua motorisissa taidoissa, mutta jokaisen käden jälki on yksilöllistä. Kuvalliset ohjeet tässä työssä eivät olleet liian määrääviä, joten lasten oma luovuus näkyi erinäköisinä töinä. Oppilaat saivat itse valita kartongin värin, ja minkä väreisiä karkkipapereita halusivat käyttää työssään.

Syksynpuu – askartelun kuvalliset ohjeet olivat käyttökelpoisia, mutta huomasimme työtä testatessamme, että jotain olisi voinut tehdä toisin. Kuvien laatu olisi voinut olla

parempi niin, että materiaalit olisivat erottuneet paremmin taustasta. Jouduimme tulostamaan ohjeet kotitulostimella, joten kuvien tarkkuus kärsi siitä. Huomasimme, että työssä olisi pitänyt olla enemmän työvaiheita. Ohjeet olisivat kaivanneet lisäkuvan siitä, mitä työvälinettä kulloinkin tarvitaan. Esimerkiksi käden maalaamisessa olisi voinut olla aluksi pensselin kuva. Käden painamisen jälkeen olisi voinut olla käsien pesu-kuva. Ohjeessa olimme laittaneet liimaa kaikkiin lehtiin, ennen kuin kiinnitimme karkkipaperit niihin. Emme olleet huomioineet niissä lasten hitaampaa työtahtia. Osa joutui lisäämään lehtiin liimaa, koska ne pääsivät kuivumaan ennen kuin saivat kiinnitettyä karkkipapereita niihin.

Itsearviointilomakkeessa kysyimme materiaaleista, mikä oli helppoa ja vaikeaa, omasta työskentelystä, ohjeiden ymmärtämisestä, aisteista, ja mitä he haluavat sanoa askartelusta. Vastauksissa kävi ilmi, että oppilaat tuntevat materiaaleja, mutta eivät erota materiaalien ja tarvikkeiden käsitteitä toisistaan. Lähes jokainen kertoi käden maalaamisen olleen helppoa. Yhdessä vastauksessa kerrottiin kaiken olevan helppoa, ja jonkun mielestä oli helppoa lehtien laittaminen puuhun ja karkkipapereiden rypistäminen. Kysyessämme, mikä oli vaikeaa, saimme vastaukseksi yhdeltä saksilla leikkaamisen, toiselta karkkipapereiden liimaamisen, koska ”siinä tuli koko ajan likaiset kädet”. Se mikä toiselle on helppoa, voi olla toiselle vaikeaa. Yhdessä vastauksessa tuli esille, että käden maalaaminen oli vaikeaa. Osalla oppilaista oli vaikeaa kertoa omasta työskentelystä. Suurin osa oppilaista ymmärsi ohjeet omasta mielestä hyvin. ”Täytyy laittaa ohjeiden mukaan, ymmärsin.” Yhdessä vastauksessa kävi ilmi, että ohjeita oli ymmärretty aika huonosti. Työ tuntui lasten mielestä polttavalta, karhealta, liukkaalta, hyvältä, paperilta ja rapealta. Oppilaat tunnistivat töistään eri värejä. Askartelua koskiessa kuului rapinaa ja paperin ratinaa. Työ tuoksui karkilta, hyvältä ja maalilta. Lopuksi kyselimme, mitä he haluavat sanoa työstä, ja vastaukseksi tuli muutamalta että työstä tuli hieno. Lisäksi vastauksissa oli, että työtä oli kiva tehdä, karkkipaperit olivat kivoja, ja joku halusi jopa kiittää.

3. TOIMINTAYMPÄRISTÖN KUVAUS

3.1 Viipaleen kuvaus

Teemme opinnäytetyön Viipaleeseen, joka on Oulun kaupungin erityiskoulun yksikkö, jossa annetaan harjaantumisopetusta. Se sijaitsee Oulun Tuirassa. Heinätorin kouluun kuuluu Heinätorin ja Leinonpuiston yksiköt. Viipale kuuluu Leinonpuiston yksikköön. Leinonpuiston yksikkö antaa opetusta erityistä tukea tarvitseville oppilaille. Viipaleessa toimii yhteensä neljä opetusryhmää. Oppilaita on kolmessa luokassa kuusi, ja autisti-luokassa neljä. Jokaisessa ryhmässä on yksi erityisopettaja sekä vähintään kaksi avusta-jaa. Koulussa kaikki oppilaat opiskelevat yksilöllisen opetussuunnitelman mukaan. Opetuksen lähtökohtana on näkemys siitä, että oppilaat haluavat ja kykenevät oppimaan uusia asioita. Myönteiset oppimisen kokemukset ovat tärkeitä. Oppilaita kannustetaan aktiivisuuteen, itseohjautuvuuteen, luovuuteen ja oman toiminnan arviointiin (Leinon-puiston koulun opetussuunnitelma 2006, 8).

Koulussa annetaan opetusta oppilaille, jotka tulevat Oulusta tai lähikunnista. Viipaleen yksikössä toimii yksi autistiopetusryhmä, jolla on oma käytävä, wc ja luokkatila. Kou-lun oppimisympäristö on suunniteltu heille sopivaksi. Muilla luokilla on myös omat wc- ja luokkatilat. Koululla on oma aidattu piha, jossa lapset leikkivät välituntisin. Luokat ovat yleensä yhdysluokkia, joissa on oppilaita eri luokka-asteilta. Oppilaille myönnetty-jä terapioita on lupa toteuttaa koulupäivien aikana. Koulussa on erilliset terapiahuoneet, joissa terapioita toteutetaan. Oppilailta on myös mahdollisuus saada koulumatkoille taksikyvyditys. Sosiaali- ja terveystoimen vammaispalvelut järjestää aamu- ja iltapäivä-hoitoa sitä tarvitseville oppilaille.

Koulun tarkoituksena ja tavoitteena on tukea oppilaiden kasvamista yksilönä ja yhteisön jäsenenä. Suurin osa oppilaista kuuluu 11-vuotisen oppivelvollisuuden piiriin, jolloin oppivelvollisuus alkaa sinä vuonna kun oppilas täyttää kuusi vuotta. Kaksi ensimmäistä kouluvuotta ovat esiopetusvuosia, jonka jälkeen seuraa yhdeksänvuotinen perusopetus. Esiopetus on kuitenkin mahdollista suorittaa myös päiväkodissa. Opetuksen yleistavoit-teet ovat yhteiset muun peruskoulun kanssa ja niitä mukautetaan oppilaiden yksilöllisten

oppimisedellytysten sekä ikäkauden mukaisesti. Koululla on oma opetussuunnitelma, jossa määritellään tarkemmin yleisiä toimintaperiaatteita. Jokaiselle oppilaalle laaditaan henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS), jossa määritellään opetuksen yksilölliset tavoitteet ja sisällöt.

3.2 Ryhmän kuvaus

Suunnittelemme opinnäytetyömme Viipaleessa toimivalle ryhmälle. Tässä luokassa oppilailla on samankaltaisia tarpeita, joten se helpottaa meidän työtämme. Meillä on kokemusta näistä lapsista ja heidän kehitystasostaan. Tosin osa oppilaista vaihtuu lukuvouden vaihtuessa. Oppilaat ovat luokka-asteiltaan esiaste ensimmäisestä luokasta toiseen luokkaan. Tässä luokassa opetus järjestetään oppiaineittain. Muutkin luokat voivat halutessaan käyttää työtämme hyväksi. Jatkossa kun puhumme Viipaleen koulusta, tarkoitamme sillä tätä yhtä luokkaa.

Oppilaita luokassa on kuusi. Erityisopettajan lisäksi luokassa on kaksi koulunkäyntiavustajaa. Oppilaat tarvitsevat paljon yksilöllistä ohjausta selvitäkseen tehtävistä, joten työntekijöillä riittää tekemistä. Suurimmalla osalla lapsista on lievä- tai keskivaikea kehitysvamma. Kuitenkin jokainen lapsi on yksilö, ja kaikilla heillä on omat erityistarpeensa. Oppilaat ovat eritasoisia oppimisen etenemisessä. Esimerkiksi toinen harjoittelee vasta numeroita, ja toinen laskee sujuvasti yhteenlaskuja. Samalla tavalla toinen voi harjoitella vasta kirjaimia, kun taas toinen lukee jo tekstiä. Oppilailla menee uusien asioiden oppimiseen paljon aikaa, ja asioita kerrataan moneen otteeseen. Opittuja tietoja ja taitoja tulee pitää yllä. Opinnäytetyömme edistää uuden oppimista. Oppilaat saavat harjoitusta kuvilla oppimisesta viiden kuvitetun käsityö-askartelun kautta. Lasten kanssa tulee olla tarkkana, ettei auta heitä liikaa, koska he eivät välttämättä näytä osaamistaan asioissa, kuten esimerkiksi pukemisessa. Ryhmässä vallitsi yleensä hyvä ilmapiiri. Vaikka kaikki eivät leikkineet kaikkien kanssa, pystyivät he olemaan toistensa kanssa samassa luokassa. Kilpailuhenkisyys ja toisiin vertailu näkyi luokassa päivittäin. Oppilaat ajattelivat usein asioita omasta näkökulmastaan. Ryhmä joutui koko ajan sopeutumaan oppilaiden omiin käytöksiin.

Näimme harjoittelun aikana käsityötunteja, ja havainnoimme oppilaiden työskentelyä. Joukkoon mahtui monenlaista oppijaa. Muun muassa saksien käyttö vaati monelta oppilaalta paljon keskittymistä. Ohjaajilla oli työ pitää lasten mielenkiintoa yllä, jos työt olivat hitaammin eteneviä. Toisaalta jotkut olivat tarkkoja työn jäljen suhteen. Askartelut luonnistuivat ohjattuina oppilailta melko hyvin. Vaativaa, ja joillekin liian vaativaa oli käsin ompelu. Oppilaiden oppimisvalmiuksissa on kehitettävää, muun muassa omaan työhön keskittymisessä sekä ryhmätyöskentelyssä. Otimme nämä kehittämistarpeet huomioon käsityö-askarteluissa, esimerkiksi kivimuistipeli ja sorminuket harjoittavat yhdessä toimimista. Oppilaat ovat paljon askarrelleet koulussa. Osa askarteluista antaa oppilaille haastetta työskentely, ja näin mahdollistaa uuden oppimisen. Olemme ottaneet suunnittelussa huomioon opetussuunnitelmaan kirjatut käsityö-askartelun tavoitteet.

4. ERITYISTÄ TUKEA TARVITSEVIEN LASTEN OPETUS

4.1 Erityisopetus

Viipaleen oppilaat kuuluvat erityisopetuksen piiriin. Tämä tarkoittaa sitä, että oppilaalla on oikeus saada erityisopetusta muun opetuksen ohessa, jos hänellä on lieviä oppimis- tai sopeutumisvaikeuksia. (Kaski & Manninen & Pihko 2009, 178-179.) ”Jos oppilaalla ei vammaisuuden, sairauden, kehityksessä viivästyksen tai tunne-elämän häiriön taikka muun siihen verrattavan syyn vuoksi voida antaa opetusta muuten, tulee oppilas ottaa tai siirtää erityisopetukseen” (Perusopetuslaki 17.§). Opetus ja oppimäärät suunnitellaan oppilaiden oppimisedellytysten mukaisiksi erityisopetuksessa. Opetus voidaan järjestää joko oppiaineittain tai toiminta-alueittain. (Kaski & Manninen & Pihko 2009, 182.)

Jos oppilas ei voi saavuttaa perusopetuksen tavoitteita erityisen tuen tarpeen vuoksi, alkaa oppivelvollisuus vuotta aikaisemmin, ja kestää yksitoista vuotta. Lapsi, joka tulee pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin, voi näin aloittaa esiopetuksen jo viisivuotiaana. Esiopetusvuosien tarkoituksena on edistää oppilaan kehitystä ja parantaa oppimisvalmiuksia. Päätökset erityisopetukseen ottamisesta ja siirtämisestä tekee opetuksen järjestäjä eli kunnan opetusviranomainen, joka voi olla esimerkiksi perusopetustoimenjohtaja. Erityisopetukseen ottamista tai siirtämistä koskevissa päätöksissä neuvotellaan aina oppilaan huoltajien kanssa. Oppilaasta ja hänen oppimisedellytyksistään tulee hankkia jos mahdollista, psykologinen tai lääketieteellinen tutkimus tai sosiaalinen selvitys. (Kaski ym. 2009, 179.)

Jokaiselle erityisopetukseen kuuluvalle oppilaalle laaditaan oma HOJKS. Sen tekemiseen osallistuu moniammatillinen ryhmä, johon kuuluu opettaja, oppilashuollon asiantuntijat sekä mahdollisesti oppilaan huoltajat. HOJKS sisältää muun muassa seuraavia asioita: opetuksen ja oppimisen lyhyen ja pitkän aikavälin tavoitteet, opinto-ohjelmaan kuuluvien oppiaineiden viikkotuntien määrät, luettelo oppiaineista, joissa oppilaan opiskelu poikkeaa muun opetuksen mukaisista oppimääristä, oppiaineiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt, joissa oppilaalla on yksilöllinen oppimäärä, edistymisen seurannan ja

arvioinnin periaatteet, opetuksen edellyttämät tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetus- ja oppilashuoltopalvelut, kommunikointitavat sekä erityiset apuvälineet ja oppimateriaalit. HOJKS:n toteutumista seurataan ja arvioidaan säännöllisesti, mutta vähintään kerran vuodessa, ja silloin kun siihen on aihetta. (Kaski ym. 2009, 180-181.)

Erityisoppilas voi tarvittaessa saada koulunkäyntiavustajan. Avustaja voi olla joko henkilökohtainen tai useamman oppilaan yhteinen. Hänen työnsä tarkoitus on tukea oppilaan toimintakykyä erilaisissa toimintaympäristöissä. Tavoitteena on tukea oppilaan omatoimisuutta sekä vahvistaa hänen itsenäisyyttään. Avustaja auttaa siis päivittäisissä toiminnoissa, ulkoilussa ja liikkumisessa. Häntä tarvitaan myös oppilaan yksilölliseen ohjaamiseen opetuksen yhteydessä. (Kaski ym. 2009, 185.)

4.2 Esiopetuksen järjestäminen

Erityistä tukea tarvitseva oppilas on lapsi, josta on asiantuntijan lausunto. Lapset, joilla on pidennetty oppivelvollisuus tai joiden koulunkäynnin aloittamista on myöhennetty vuodella, ovat erityiseen tukeen oikeutettuja. Myös oppilas, jolla on vanhempien, kasvatustai terveydenhuollon asiantuntemuksen mukaan oppivalmiuksiin liittyviä riskitekijöitä, tarvitsee erityistä tukea. (Opetushallitus 2000, 14.)

Kaikille erityistä tukea tarvitseville oppilaille laaditaan esiopetuksen ja kuntoutuksen suunnitelma. Tämä korvaa lapsen normaalin esiopetussuunnitelman. Suunnitelma laaditaan yhdessä huoltajan kanssa ja sen toteutumista arvioidaan vähintään kerran lukukaudessa. Esiopetuksen ja kuntoutuksen suunnitelma sisältää oppilaan vahvuudet ja oppimisvalmiuksiin liittyvät riskitekijät. Se sisältää myös oppilaan yksilölliset, konkreettiset tavoitteet, soveltuvat oppimismenetelmät, sisällöt ja oppimisympäristöön liittyvät muutostarpeet. Suunnitelmaan kirjataan lisäksi oppilaan saamat tuki- ja kuntoutuspalvelut. Jos oppilas on otettu erityisopetukseen tai siirretty esiopetuksen aikana erityisopetuk-

seen, on hänelle laadittava HOJKS. Tämä tarkoittaa sitä, että oppilaasta on tehty päätös erityisoppilaaksi ottamisesta. HOJKS:n ja esiopetuksen ja kuntoutuksen suunnitelma laaditaan samoin periaattein. (Opetushallitus 2000, 14.)

Esiopetuksessa on tärkeää huolehtia, että lapselle kehittyy terve minäkuva ja itsetunto sekä tasavertainen jäsenyys lapsiryhmässä eriasteisista vaikeuksista huolimatta. Ensimmäisessä erityistä tukea tarvitsevat oppilaat integroidaan osaksi muuta esiopetusryhmää. Ryhmän toiminnan suunnittelussa otetaan tällöin huomioon hänen yksilölliset tarpeet. Erityisopetuksen yksilöllistäminen tapahtuu joko samanaikaisopetuksena, pienryhmä- tai yksilötyöskentelynä. Ryhmäkokoja pienennetään tai ryhmään otetaan koulutettu avustaja, jos ryhmään tulee erityistä tukea tarvitseva lapsi. Heistä voidaan myös muodostaa oma opetusryhmä. (Opetushallitus 2000, 14–15.)

4.3 Opetuksen tavoitteet ja sisällöt

Pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluu keskiasteiset ja vaikeasti kehitysvammaiset oppilaat, joiden opetus järjestetään oppiaineittain. Sen yleistavoitteena on tukea ja edistää oppilaan persoonallisuuden monipuolista kehittymistä. Koulu opettaa oppilaalle käyttäytymisen muotoja, jotka edistävät oppilaan sopeutumista ja käyttäytymistä, ja auttaa näin liittymistä ympäröivään yhteiskuntaan. Luokat koostuvat eri-ikäisistä oppilaista, joissa on enintään kahdeksan lasta. Tärkeitä opettamisen menetelmiä ovat esimerkiksi opetettavan asian havainnollistaminen, oppilaiden aktivoiminen ja mielenkiinnon herättäminen, kaikkien aistien hyväksikäyttö eli multisensorinen opetus sekä opetuksen muokkaaminen mahdollisimman yksilölliseksi. (Kaski ym. 2009, 182, 184.) Koulussa opetettiin seuraavia oppiaineita: matematiikkaa, äidinkieltä, ympäristöoppia, uskontoa, liikuntaa, käsitöitä/askartelua ja musiikkia. Lisäksi joka aamu luokissa pidetään aamupiiri, jossa käydään lävitse päivän ohjelma sekä kuulumiset. Leikki kuului jokaisen päivän sisältöön.

Koulun opetussuunnitelman mukaan käsityön opetuksen tarkoituksena on herättää lapsissa myönteistä suhtautumista, työskentelyn iloa ja harrastuneisuutta. Sen tehtävänä on myös tukea lasten persoonallista ilmaisua ja elämänhallinnan perustaitoja. Opetus toteutetaan kokeillen, tutkien ja oivaltaen oppilaan kehitysvaihetta vastaavin aihepiirein. Opetussuunnitelmaan on kirjattu myös oppilaan oppimisen valmiuksien tavoitteet. Niiden mukaan oppilaan tulee tutustua erilaisiin työ- ja erityisapuvälineisiin ja oppia käyttämään ja tuntemaan erilaisia työtapoja ja materiaaleja. Tavoitteena on myös käsityöhön liittyvien käsitteiden oppiminen ja hienomotoristen taitojen kehittäminen. Tärkeää on, että lapsi kiinnostuu erilaisista työtavoista sekä arvostaa omaa ja toisten työtä. Lapselle opetetaan turvallisia työtapoja. Sisällöissä tulee ottaa huomioon, että askartelu toteutuu erilaisilla materiaaleilla. Materiaaleina voi olla esimerkiksi paperi, luonnonmateriaalit, muovit, muovailu- ja askartelumassat, huopa- ja säkkikankaat, puuvillalangat, paksut villalangat ja narut sekä helmet. (Leinonpuiston koulun opetussuunnitelma 2006, 110-112.) Viime kädessä oppilaan tavoitteet määritellään yksilöllisesti HOJKS:ssa.

Motoristen taitojen ja valmiuksien merkitys on erittäin tärkeää oppilaan kokonaiskehityksen kannalta, koska se on yhteydessä kognitiivisten, sosiaalisten ja päivittäisten taitojen kehitykseen. Motoriset taidot käsittää puhe-elinten motoriikan, kehon tuntemuksen, avaruudelliset suhteet eli orientoitumisen suuntaan, aikaan ja paikkaan, tasapainon ja koordinaation, karkeamotoriikan, silmän-käden – koordinaation, kehon rytmin sekä kestävyuden ja lihasvoiman. (Rauman kaupunki 2007.) Työssämme pyrimme ottamaan huomioon oppilaiden motoriset taidot. Jotkut oppilaista ovat motorisesti taidokkaampia kuin toiset. Työmme avulla voi kehittää omia motorisia taitojaan, kuten hienomotoriikkaa ja silmän ja käden yhteistoimintaa. Oppilaiden motoriset taidot asettavat rajoja työllemme, joten emme voi tehdä työstämme motorisesti liian vaikeaa.

Kognitiivisten taitojen osalta oppimisen tavoitteena on, että oppilas aktivoituu ja oppii käyttämään aistejaan hahmottaakseen ympäröivän todellisuuden. Ajattelun ohella oppimisprosessin tavoitteena on myös jäljittelytaidon kehittyminen ja mallista oppiminen. Kognitiivisten taitojen osa-alueisiin kuuluu aistien stimulaatio, visuaalinen tavoittelu ja objektin pysyvyys, ongelmien ratkaisu, syy-seuraus-suhde, toimintojen kehittyminen suhteessa esineeseen, leikki, ja toiminnallinen oppimiskyky. (Leinonpuiston koulun opetussuunnitelma 2006, 124–125.)

Aistien stimulaatio tarkoittaa tunto-, haju-, maku-, näkö-, liike-, ja värähtelyaistimusten kehittämistä. Visuaalinen tavoittelu ja objektin pysyvyys ovat kohteen seuraamista katseella ja esineiden löytämistä ympäristöstä. Ongelmaratkaisun tavoitteena on silmän-käden – koordinaation kehittyminen, ratkaisukeinojen keksiminen, päämäärään pyrkiminen, samanlainen - erilainen – käsitteiden oppiminen sekä värin, koon ja muodon tunnistaminen. Syy-seuraus-suhteessa pyritään säilyttämään mielenkiinto, ennakoimaan signaalien ja tapahtumien järjestystä, valitsemaan toimintoja vaihtoehtojen väliltä sekä ymmärtämään omien toimintojen seuraamukset. Toimintojen kehittyminen suhteessa esineeseen on toisin sanoen esineiden käyttötarkoituksen ymmärtämistä. Leikin osalta tavoitteena on osallistuminen ja toiminta erilaisissa leikeissä. Toiminnallinen oppimiskyky käsittää sen, että oppilas soveltaa kotona, koulussa, terapia- ja kuntoutustilanteissa opittuja taitoja muissakin tilanteissa. (Rauman kaupunki 2007.)

Aistien osalta pyrimme siihen, että oppilaat oppisivat tunnistamaan eri aisteja. Tämän varmistamme lapsille annettavalla itsearviointilomakkeella, johon lapset saavat omin sanoin kertoa aistimuksistaan. Esimerkiksi miltä työ tuntuu, kun sitä koskee. Työsämme oppilaat harjoittelevat paljon mallista oppimista, koska teemme koko tekoprosessista mallikuvat, jotka auttavat heitä työskentelemään ohjauksen ohessa. Ongelmaratkaisun osalta pyrimme siihen, että oppilas oppisi havainnoimaan värit, koot ja muodot. Asetamme oppilaille vaihtoehtoja materiaalien suhteen joissakin määrin, joten he saavat valita joidenkin materiaalien väliltä.

4.4 Opettajan ja ohjaajan rooli

Rantalan (2000, 38-39, 42) mukaan epäonnistumisen hetkellä opettajan ja ohjaajan rooli on tärkeä, koska he voivat auttaa kohentamaan lapsen heikkoa itsetuntoa. Itsetuntoon liittyviä tekijöitä on tärkeää pohtia, sillä opettaja ja ohjaaja voivat myös toimia lapsen itsetunnon kehittäjänä. Opettaja ei voi vaikuttaa annettuun itsetuntoon, mutta voi vahvistaa tai heikentää sitä omalla toiminnallaan. Hän voi vaikuttaa esimerkiksi oppimisen sisältöön niin, että oppilas kokee onnistumisen tunteita. Onnistumisen kokemuksen tun-

ne on yhteydessä oppilaan itsetunnon kasvuun. Jos oppilas tuntee oppimisessa iloa, hän rohkaistuu kohtaamaan haastavampia tehtäviä onnistumisien myötä.

Opettajalla ja ohjaajilla on suuri merkitys erityisluokassa. Oppilaat tarvitsevat ryhmän ohjaamisen lisäksi paljon yksilöllistä ohjausta. Kansiomme työt antavat oppilaille mallin, miten työtä tehdään, mutta se vaatii vielä ohjausta opettajalta ja ohjaajilta. Eli kuvalinen kansio on tarkoitettu opetuksen tueksi. Ohjauksessa on otettava monia asioita huomioon, esimerkiksi oppilaan kehitysvaiheen huomiointi, yksilöllisyys, erilaisten oppimistyylien huomiointi ja lasten tarve tehdä ja kokea asioita. Näiden lisäksi olisi hyvä, että luokassa vallitsisi kiireetön ja myönteinen ilmapiiri. Motivaatio on keskeinen asia opetuksessa, sillä se ilmenee käytännössä usein sillä, mihin oppilaan valikoiva tarkkaavaisuus kohdistuu. On hyvä antaa oppilaille palautetta oppimistapahtumassa, sillä onnistumisen kokemukset ja positiivinen palaute lisäävät oppilaan motivaatioita sekä sitoutuneisuutta opiskeluun.

Taitoaineissa kaikki luokan oppilaat tekevät lähes poikkeuksetta saman työn, samoilla menetelmillä. Oppilaan kehitysvaihe huomioidaan käsityö - askartelussa niin, että suunnitellaan töistä sellaisia, että kaikki pystyvät ne tekemään ja toisaalta niin, että niissä on kuitenkin sopivasti haastetta. Yksilöllistämistä opettaja ja ohjaaja voi tehdä esimerkiksi muokkaamalla oppimateriaalia sopivaksi ja käyttämällä monipuolisia opetusmenetelmiä. Oppimisympäristöäkin voi yksilöllistää niin, että luokkahuone on viihtyisä ja kodikas. Oppimistyyliin vaikuttaa informaation vastaanottokanavat, jotka perustuu siis näköaistin, kuuloaistin sekä tunto- ja liikeaistiin vahvuuteen oppimistilanteessa. Tällöin yksilön vahvimman aistikanavan kautta vastaanotettu tieto on helpointa ymmärtää ja muistaa. Siksi opettajan ja ohjaajien olisi hyvä pyrkiä ohjauksessaan monikanavaisuuteen. Monikanavaisuutta on esimerkiksi se, kun käyttää samaan aikaan auditivista, visuaalista ja kinesteettistä kanavaa.

Kun opettaja tai ohjaajat antavat oppilaille suoria ohjeita, olisi hyvä, että he vielä kysyisivät ohjeiden antamisen jälkeen mitä pitikään tehdä. Kertaaminen tapahtuu näin kysymyksiin vastaten. Kuitenkin keskeisintä on oppilaan oma oivallus tilanteissa. Pyrkimyksenä on auttaa lasta tekemään itse.

5. OPPIMINEN

5.1 Erityislasten oppiminen

Miten erityislasten oppiminen tapahtuu? Oppiminen tapahtuu biologisesti katsoen aivoissa ja oppimisvalmiudet johtuvat aivojen ominaisuuksista ja tilasta. Aivojen ominaisuudet ja tila selittyvät perinnöllisillä ja elinympäristön vuorovaikutussuhteilla siten, että perinnöllisyyden merkitys vähenee ja elämäkokemusten osuus kasvaa iän karttussa. Tämä tarkoittaa sitä, että mitä enemmän aivoja joutuu käyttämään ja aktivoimaan, sitä parempaan ne pystyvät. Vaikka kehitysvammaisella perintötekijät ja niihin liittyvät keskushermoston ominaisuuksiin liittyvät tilat haittaavat oppimista läpi elämän, niin silti puutteelliset valmiudet voivat johtua myös ympäristön ominaisuuksista, kuten vähäisestä vuorovaikutuksen määrästä. Lapset tarvitsevat useita tunteja päivässä aktiivista vuorovaikutusta, jotta heidän keskushermostonsa pysyisivät oppimisille alttiina. (Ikonen 1993, 13–14.)

Oppiminen tarkoittaa yleisellä tasolla sitä, kun kokemuksia vahvistetaan, niin sillä saadaan aikaan suoritusten paranemisia. Tarkemmin se tarkoittaa virheiden vähenemiseen tai oikeiden vastausten lisääntymiseen oppituntien aikana. Oppiminen on suoriutumisten muutosta. Psykologisesti katsottuna oppimisen onnistuminen riippuu ihmisen aikaisemmasta oppimishistoriasta eli siitä, miten hän on oppinut oppimaan, mitä tieto- ja taitovarastoja hänelle on kertynyt pohjaksi uudelle oppimiselle ja miten hän on oppinut luottamaan oppimiskykyihinsä. (Ikonen 1993, 14.)

Oppilas voi tuntea itsensä kykenemättömäksi tekemään mitään, ja hän uskoo, että onnistuminen ja epäonnistuminen johtuvat hänen omista kyvyistään. Tällaista tilaa voidaan kutsua opituksi avuttomuudeksi, toisin sanoen oppilas on oppinut oppimaan. Tällöin hänen on vaikea oppia, että onnistuminen olisi ylipäätään mahdollista. Oppilaan jälkeenjääneisyys oppimisessa on usein yhteydessä vihan, epätoivon ja tappion tuntemuksiin, jotka alkavat vaikuttamaan vähitellen suorituksiin ja kouluosaavutuksiin. (Ikonen 1993, 14–15.)

Oppimisen tehokkuus määräytyy tehtävään käytettävän ajan ja tarvittavan kokonaisajan välisestä suhteesta. Oppimiseen tarvittavaan aikaan vaikuttavat kyvykkyys, opetuksen laatu ja kyky ymmärtää ohjeita. Oppimiseen käytetty aika riippuu tilaisuuksista, mahdollisuuksista ja pitkäjänteisyydestä. Monenlaiset tekijät vaikuttavat oppilaan oppimiseen. Luokkatyöskentelyyn kuuluvia tekijöitä on muun muassa tilaisuudet eli miten aika käytetään, motivaatio eli oppimisasenne, opetustapahtumat eli vuorovaikutuksen sisältö, laatu ja kesto. Kouluun ja opettajiin liittyviä tekijöitä, jotka vaikuttavat oppimiseen, on muun muassa koulupiirin olosuhteet kuten koulun koko, taloudelliset resurssit, oppilaiden ja opettajien määrän suhde. Oppimiseen vaikuttaa myös koulun sisäiset tekijät esim. luokkakoko ja ilmapiiri, sekä opettajien ominaisuudet kuten pätevyys, kokemus ja oman alan tuntemus. Yleisellä tasolla ajatellaan oppimisen olevan tulos kolmesta muuttujasta: oppilaiden ominaisuuksista, ympäristötekijöistä ja opetuksen laadusta. (Ikonen 1993, 15–16.) Näiden lisäksi oppimiseen tuloksiin vaikuttaa opetusmateriaali. Opetusmateriaali pitää muokata oppijalle sopivaksi niin, että se tukee ja edesauttaa oppimista. Parhaimmillaan opetusmateriaali auttaa niin opiskelijaa kuin ohjaajaakin arjen koulutyöskentelyssä. Jokainen oppilas on yksilö, ja jokaisella on yksilölliset tarpeet ja valmiudet. Opettajan täytyy huomioida nämä asiat opettaessaan. Yksilöllinen opetus edellyttää myös oppimateriaalin yksilöllistämistä.

”Oppimistyylit ovat kuin sormenjäljet: aina erilaiset.” Kuitenkin ne voivat muistuttaa paljon toisiaan. Oppijoita on monenlaisia, kuten auditivisia, visuaalisia, taktiilisia ja kinesteettisiä. Auditiviset oppijat oppivat kuuntelemisen kautta ja pystyvät palauttamaan kuulemansa asiat mieleen. Näille oppijoille tulisi esittää uusi tieto ja taito tätä kanavaa käyttäen. Visuaaliset oppijat oppivat näkemällä. Keskittymällä siihen, mitä ovat nähneet he voivat palauttaa mieleen yksityiskohtia ja tapahtumia oppimistaan asioista. Taktiiliset oppijat käyttävät sormiaan ja käsiään hyödyksi oppiessaan uusia asioita. He oppivat helpoiten kirjoittamalla, raapustamalla tai piirtämällä, ja ovat usein lahjakkaita kädentaidoissa. Koulussa harvoin opetetaan uusi tieto taktiilisesti, joten näiden oppilaiden on vaikea oppia yhtä helposti kuin visuaalisten tai auditivisten oppijoiden. He eivät ole kyvyiltään heikompia kuin muut, heitä ei vain opeteta oikealla tavalla. Kinesteettiset oppijat oppivat helposti tekemällä ja kokeilemalla. Tekemisen avulla he pystyvät keskittymään siihen, mitä oppivat. (Ikonen 1993, 34–35.) Opettajan olisi hyvä ottaa huomioon nämä erilaiset oppimistyylit opettaessaan, niin että pyrkisi ohjauksessaan monikanavaisuuteen.

Mitä erityistä tämän ikäisten erityislasten kehityksessä ja oppimisessa on? Tämän ikäisten lasten kasvuun liittyy tavoite vahvistaa kykyä selvitä varsinaisesta koulunkäynnistä. Esiopetuksen aloittaessaan lapsi joutuu erilaisten sosiaalisten taitojen kenttään. Lapsen tulisi kehittyä huolehtimaan omista tarpeistaan ja pukemisestaan, ja välttämään tavallisia vaaroja. Tarvitaan kykyä ilmaista itseään, ja kykyä odottaa. Muiden huomioon ottaminen ja jaetun huomion kohteena oleminen ryhmässä on yksi kehittämisen alue. Lasten itsetuntoa ja minätaitoja vahvistaa uuden oppiminen. Yksilön kehitykselle ja hänen elämälleen pidetään tärkeänä vahvaa itsetuntoa. (Svartsjö & Hellsten 2004, 29, 34.)

5.2 Aistit huomioon oppimisessa

Havaitsemisvalmiudet eli toisin sanoen lapsen herkkyys ottaa vastaan sensorisia ärsykeitä kehittyvät pitkälle jo ennen syntymää. Pisimmälle kehittyneet aistit vastasyntyneellä lapsella ovat kosketus- ja hajuaisti. Eri aistit kehittyvät kypsyminen ja vuorovaiikutuksen tuloksena syntymän jälkeen. Alussa lapsi saa tietoa ympäristöstään pääosin lähiaistien välityksellä, mutta ensimmäisen vuoden aikana kuulo- ja näköaistit eli kaukoaistit tulevat hallitseviksi aisteiksi. Pikku hiljaa aistien toiminnot tulevat hienommiksi ja eriytyneemmiksi. Ensimmäisten kuukausien aikana aistit kehittyvät erillisinä, jonka jälkeen eri aistialueet alkavat toimia enemmän yhdessä. Lapsella alkaa pian esiintyä suuntautumisreaktioita, joissa aistiärsyke pysäyttää lapsen havaitsemaan tarkkaavaisemmin ympäristöään. Ensimmäisen puolen vuoden aikana lapsen aistitoiminnoissa tapahtuu valtavaa kehitystä. (Lehtinen & Haapala & Dahlström 1993, 10.)

Kun aistit kehittyvät vastaanottamaan ärsykeitä, lapsi saa ympäristöstään yhä monipuolisempaa tietoa. Aistimukset syntyvät, kun tietyt aistiärsykkeet vaikuttavat tiettyihin aistieliimiin. Aistielin muuttaa vastaanottamansa aistiärsyksen impulsseiksi, jotka johtuvat hermoratoja pitkin aivoihin. Lapsi kokee aistiärsytyksen kokonaisvaltaisesti ja tunnepohjaisesti tehden eron miellyttävän ja epämiellyttävän välillä. Hän ei vielä käsittele enempää vastaanottamaansa tietoa, ja tämä tapa aistia johtuu lapsen tajunnan kehittymättömyydestä. Lapset aistivat ympäröivän todellisuuden emotionaalisesti tässä ja

nyt, mikä aiheuttaa sen, että he kokevat maailman hyvin hajanaiseksi, eli aistimukset eivät liity tällöin toisiinsa. (Lehtinen ym. 1993, 10–11.)

Aistien avulla ihminen muodostaa käsityksen itsestään ja ympäröivästä maailmastaan. Aistien välityksellä syntyy monet elämykset ja kokemukset, muun muassa ruoasta nauttiminen, musiikin kuunteleminen ja maiseman ihaileminen. Meille kaikille on tärkeää näiden elämysten yhdessä jakaminen. Saatamme pitää monia aistien välittämiä kokemuksia itsestään selvyyksinä, mutta monelle kehitysvammaiselle henkilölle samat asiat eivät avaudu samalla tavalla. Aistimuksia ei synny tai niiden kautta kulkevaa tietoa voi olla vaikea ymmärtää ja kokea merkitykselliseksi aistielinten puutteen ja keskushermoston toiminnan häiriöiden vuoksi. Kehitysvammaisen ei aina pysty itse hakeutumaan niihin toimintoihin, joissa aistien monipuolinen käyttö olisi mahdollista. Tällöin henkilön aistikokemukset saattavat jäädä tavallista niukemmiksi tai yksipuolisiksi. Kehitysvammaiselle olisi hyvä tarjota sellaisia aistielämyksiä, jotka herättävät kiinnostuksen ja tuntuvat hänestä itsestään miellyttäviltä. Tällaisten tilanteiden kautta voi syntyä halu ilmaista itseään ja jakaa kokemuksia. (Papunet 2009.)

Aistit ovat merkityksellisiä, koska niiden avulla voi olla yhteydessä sekä ulkomaailmaan että oman kehon tuntemuksiin. Jokainen tuntemamme liike ja koskettamamme esine tuottaa aistimuksia. Kaukoasteja ovat näkö-, kuulo- ja hajuaisti, joiden avulla ihminen suuntautuu ympäristöön ja vastaanottaa tietoa hänen ympärillään tapahtuvista asioista. Lähiaisteja ovat tunto-, ja makuaisti, jotka nimensä mukaisesti antavat tietoa kehon lähellä tapahtuvista asioista, esimerkiksi siitä miltä jokin tuntuu tai maistuu. Ihmisen kaikki aistit ovat mukana vuorovaikutustilanteessa, täten aistikokemus muodostuu usein monen eri aistin välityksellä. Muun muassa katsekontakti, ääni, kosketus ja tuoksu kytkeytyvät yhteiseksi tiedoksi läheisessä vuorovaikutuksessa ja se tuottaa vain miellyttävän läheisyyden kokemuksen ihmisen mielessä. Eri aistit voivat tukea toisten aistien välittämää tietoa, joten viestin voi saada perille, vaikka jokin aistialueista puuttuisi tai toimisi puutteellisesti. (Papunet 2009.)

Tuntoaisti liittyy kaikkein selkeimmin ihmisen omaan toimintaan. Tuntoaistimukset edellyttävät kehon tai kehon osien aktiivista liikettä. Tuntoaistin kautta ihminen saa tie-

toa esineestä ja sen ominaisuuksista esineeseen tarttuvien ja sitä tunnustelevien liikkeiden välityksellä. Sen kautta välittyy myös tietoa laadusta eli esineen ominaisuuksista kuten koosta, muodosta, rakenteesta, pinnasta ja koostumuksesta. Näitä ominaisuuksia voi olla muun muassa sileä, karhea, pehmeä, kova ja kimmoisa. (Lehtinen ym. 1993, 11.) Meidän opinnäytetyön käsityö-askartelukansion tarkoituksena on, että lapset tuntevat ja tunnistavat eri aisteja erilaisten materiaalien avulla. Tarkoituksenamme on käyttää mahdollisimman monipuolisesti erilaisia materiaaleja jotta lapset saisivat tuntea, kuinka erilaisilta ne tuntuvat.

Kosketusaisti auttaa ihmistä kokemaan itsensä ja muun maailman kolmiulotteisena. Kosketus-, kipu-, lämpö- ja kylmäaistit ovat neljä eri ihon aistia. Ihminen erottaa paljon muitakin aistimuksia kosketuksen voimakkuudesta riippuen. Näistä aisteja ovat muun muassa paine, sively, kutina ja värähtely. Kosketusaistia voidaan pitää tuntoaistin passiivisena osatekijänä. Tuntoaistin kautta ihminen saa tietoa esineen muodosta, koosta ja pinnasta, kun taas kosketusaisti heijastaa esineen herkkyyttä vastaten paineen vaihteluihin. (Lehtinen ym. 1993, 12.) Opinnäytetyössämme tällä aistilla on eniten merkitystä, sillä tulemme huomioimaan kosketusaistia eniten. Tarkoituksemme on, että lapset pääsisivät käyttämään tuntoaistejaan koskettelemalla, miltä eri materiaalit tuntuvat valmiissa työssä.

Näköaisti välittää paljon monipuolista ja tarkkaa tietoa ympäristöstä. Näköhavainnot ovat vähiten emotionaalisesti sävyttyneitä. Siksi niillä on keskeinen merkitys tajunnan ja toiminnan kehittymiselle. (Lehtinen ym. 1993, 13.) Näköaistin avulla ihminen vastaanottaa ja käsittelee valtavan määrän tietoa kaiken aikaa. Näkökykynsä avulla ihminen pystyy muun muassa kohdistamaan katseensa kiinnostavaan kohteeseen, seuraamaan liikkuvaa kohdetta, näkemään erikokoisia esineitä sekä havaitsemaan värejä. (Papunet 2007.) Näköaistin avulla oppilaat havainnoivat materiaaleja, esimerkiksi minkä muotoisia, ja minkä värisiä materiaalit ovat. Oppilaat saavat ensivaikutelman näköaistin avulla. Näköaistin avulla voidaan saada oppilaat kiinnostumaan materiaaleista sekä näkemään oman työnsä.

Ihminen pystyy kuuloaistin avulla vastaanottamaan ja erottamaan erilaisia ääniä. Kuulon tärkein merkitys lienee kuitenkin se, että se auttaa kommunikoimaan puhekielen välityksellä. Määrittämällä ääntä tuottavan kohteen etäisyyden ja suunnan ihminen voi saada tietoa tilasta, jossa hän on. Ääni laittaa ilman värisemään ja korva ottaa vastaan ääniaaltoja. Lapselle ympäristö on täynnä kuuloärsyksiä, josta korva tavoittaa vain pienen alueen. (Lehtinen 1993, 13.) Käsityö-askartelukansioita tehdessä pyrimme ottamaan huomioon, että oppilaat saisivat käyttää myös kuuloaistiaan eri materiaaleja koskettelemalla ja kuuntelemalla. Esimerkiksi kuuluuko käsityöstä heiluttamalla jotain ääniä.

Hajuaistin merkitys ihmiselle on siinä, että se välittää hänelle tietoa hengitettävän ilman ja syötävän ruoan laadusta. Koemme hajuaistimukset joko miellyttävinä tai epämiellyttävinä. Emme aina pysty nimeämään kaikkia hajuja, mutta pystymme kuvaamaan, millaisia tunteita ne meissä herättävät. Makuu- ja hajuaisti liittyy läheisesti toisiinsa. Ihminen ei pysty erottamaan makuja tarkkaan ilman hajuaistia. Haju- ja makuu- ja hajuaisti edellyttävät toimiakseen organismin aktiivisuutta. Eli esimerkiksi hajuaistimuksen saamiseksi meidän on hengitettävä ilmaa nenäämme ja aistiaksemme tietyn maun meidän on hienonnettava kiinteä ruoka ja liuotettava se syljen avulla. (Lehtinen ym. 1993, 12-13.) Pyrimme siihen, että lapset myös haistelisivat töitä. Eri materiaalit voi haista tai tuoksua erilaisilta. Esimerkiksi puu materiaalina tuoksuu erilaiselta kuin nahka.

5.3 Luovuuden tukeminen

Se mikä tarkoittaa itselle uutta tai on uutta verrattuna ikäryhmään, voidaan määrittellä luovuudeksi. Tämä määrittely mahdollistaa sen, että kaikkien voidaan sanoa olevan luovia. Luovuutta esiintyy kaikilla elämänalueilla, esimerkiksi lapsilla ja aikuisilla. Kun luovuutta kehitetään, vaatii se taitoa opettaa, ymmärrystä innovatiivisuuden edistämisestä ja riskien ottamisen sallimista. Jotkut ovat luovia luonnostaan, jotkut tarvitsevat tukea tunnistaakseen ja toteuttaakseen omaa luovuuttaan. Opettajakin viihtyy työssään, kun hän kykenee tutkimaan omaa ammatillista luovuuttaan. Luovuuden edistämisen voidaan ajatella olevan koko kouluyhteisön asia. (Laine & Tammi 2010, 26.)

Luovuus ei vain tapahdu, vaan jokaisella luovalla ajatuksella on myös tarkoituksensa. Yleensä luovuutta ennen on edeltänyt aika, jolloin henkilö on ajatellut, kokeillut, parannelut ja lopulta päätenyt johonkin sopivaan ratkaisuun. Luova henkilö on työskennellyt tuottaakseen jotain, kuten idean jaettavaksi, kysymyksen vastattavaksi, ongelman tai työtavan. (Laine & Tammi 2010, 26.)

Luovuutta voidaan siis opettaa. Opettajan tulisi edistää oppilaiden luovia kykyjä sekä olla luova opettaessaan. Opettajan tehtävä on tunnistaa ja laittaa merkkeille lasten luova kapasiteetti sekä tarjota olosuhteet, joissa lapset voivat toteuttaa luovuuttansa. Niissä kouluissa, joissa luovuuden ei ajatella olevan vain turha lisä, luovuus yleensä kukoistaa. Nämä tähtäävät lisäämään niin oppilaiden että opettajien luovuutta. Opettajia tulisi rohkaista ja haastaa kehittämään omaa luovuuttaan ja ottamaan riskejä opettamisessaan. Tämä vaatii joustavaa ja innovatiivista lähestymistapaa opetussuunnitelmaan. (Laine & Tammi 2010, 27.) Haasteena työllemme on se, miten otamme huomioon oppilaiden oman luovuuden. Ideanamme on tehdä kuvalliset ohjeet eri käsityö-askartelun vaiheesta, joten ne eivät voi olla liian tarkkoja ja määrääviä, jotta tilaa annettaisiin myös lasten luovuudelle. Kuvitetut ohjeet ovat heille uutta käsityö-askartelun osalta, joten siinä mielessä se on otettu riski uuden opetustavan kokeilemisessa.

Millainen on luova kouluympäristö? Sellainen, joka tarjoaa virikkeitä, on vuorovaikutteinen, motivoi, on joustava, turvallinen ja tukee sekä palkitsee. Luova kouluympäristö asettaa realistisia, mutta sopivan haastavia odotuksia oppilaille ja haastaa oppimaan. Samalla se tukee itseohjautuvuutta ja omaa vastuuta oppimisestaan. Ryhmätyöskentely on myös tärkeää. Opettajien tulisi arvostaa oppilaan ajattelua ja hänen persoonallisia ratkaisujaan, sillä luovuus tuo mielekkyyden kokemisen ja oppimisen ilon oppimiseen. (Laine & Tammi 2010, 27.)

Uusikylä ja Piirto (1999) ja Amabile (1989) ovat koonneet ohjeita oppilaiden luovuuden tukemiseksi. Uusikylä ja Piirto ovat laatineet heidän mielestään tärkeitä ohjeita luovuuden tukemiseksi. Lapselle tulisi järjestää omia paikkoja luovaan toimintaan, ja antaa materiaaleja ja välineitä luovuuden toteuttamiseen. Lapsia tulee rohkaista luovaan toimintaan. Aseta lapsen tuotoksia esille, mutta älä painota liikaa niiden laatua. Ilmapiirin

virittäminen luovaksi on tärkeää: älä arvostele, ja anna vapautta. Täytyy muistaa kaikkien lasten antaa olla erilaisia. Amabile täydentää Uusikylän ja Piirron ohjeita luovuuden tukemiseksi. Hänen mukaan oppilaat ansaitsevat kunnioitusta ainutkertaisina yksilöinä. Oppimisen tulee olla aktiivista, opettajan tulisi rohkaista oppilaita heidän väliseen yhteistyöhön opetuksen suunnittelussa. Oppilaiden pitää tuntea kuuluvansa luokkaan, jossa kaikki kunnioittavat toisiaan. Opettajaa tulee kunnioittaa, muttei pelätä. (Kansanen 2002, 54.)

Kyselimme sähköpostitse Viipaleen opettajalta muutamia kysymyksiä käsityöaskarteluun liittyen. Mistä hän ottaa ideat käsityö-askarteluihin? Onko heillä olemassa jokin käsityöopus, josta ideat tulevat, vai käyttävätkö he omaa luovuuttaan? Onko koululla määritelty, millaisia askarteluja/käsitöitä tulisi lukuvuoden aikana tehdä ja millaisia materiaaleja hän on käyttänyt niissä? Vastauksessa opettaja kertoi, että hän ottaa ideoita internetistä, lehdistä, kirjoista, opettajakollegoilta ja keksii ja toteuttaa niitä itse. Koululle tulee askartelulehti ja koulun kirjastoon on hankittu jotain askartelu/kuvataidekirjoja, joista voi ottaa ideoita ja mahdollisesti muokata ryhmään sopivaksi. Hän kertoi myös lainaavansa kirjoja ja lehtiä myös yleisistä kirjastoista. Koulun puolesta askarteluja tai käsitöitä ei ole määrätty, siinä suhteessa opettajalla on aika vapaat kädet käyttää myös omaa luovuuttaan. Materiaaleja käytetään laidasta laitaan, niitä mitä koululta löytyy. Määrärahat ovat viime vuosina olleet aika tiukoilla, joten mitään erikoismateriaaleja koululla ei ole.

5.4 Onnistumisen kokemukset ruokkivat itsetuntoa

Katsoimme tärkeäksi ottaa esille tässä yhteydessä lasten onnistumisen kokemukset. Tavoitteenamme on, että oppilaat saisivat meidän askartelutöistämme onnistumisen kokemuksia. Käsityö-askartelu on sellainen aine, jossa jokainen lapsi saa varmasti onnistumisia pienistäkin asioista. Käsityön opetuksen tarkoituksena Leinonpuiston koulussa onkin herättää lapsissa myönteistä suhtautumista, työskentelyn iloa ja harrastuneisuutta. Itsetunnon kehittymisen on sanottu pohjautuvan onnistumisen elämyksiin. Jos lapsi saa koulussa vähän onnistumisen kokemuksia, tulisi hänen saada niitä sitä enemmän muual-

ta, kuten vanhemmilta. Lapselle taataan onnistumisen tunne, kun kiinnitetään huomiota positiivisiin asioihin, mitä hän tekee. Pienet asiat saadaan tuntumaan onnistumisilta, kun muistetaan sanoa lapselle silloin tällöin, että hän on mukava ja hänen kanssaan on hauska olla. Pienistä asioista kehuminen ei riitä, jos lapsi näkee ympärillään lähinnä vain onnistujia ja tuntee näin huonommuutta. Tällöin on etsittävä lapselle todellisia onnistumisen mahdollisuuksia. Onnistumisen tulee olla todellista ja sellaista, mitä sen ikäinen lapsi arvostaa. Lapsen kiittäminen on tärkeää, mutta liiallisella tai väärään asiaan kohdistuvalla kiittämisellä voidaankin lapselle aiheuttaa suorituspainetta ja liian korkean vaatimustason hyvän itsetunnon sijasta. Maailma on täynnä erilaisia asioita, joten jokainen ihminen on jossakin asiassa hyvä. (Keltikangas-Järvinen, 220-221.)

Lummelahden (2004, 34) mukaan yksilön kehitykselle ja hänen elämälleen pidetään tärkeänä vahvaa itsetuntoa. Se muodostuu yksilön itsestään tekemien päätelmien perusteella. Itseensä luottaminen edistää itsenäistymistä ja riippumattomuutta toisista, ja antaa myös uskallusta kokeiluihin ja erilaisiin suorituksiin. Erityistä tukea tarvitseva lapsi voi tuntea olevansa erilainen kuin muut. Tämä kokeminen on voinut vaikuttaa minäkäsitykseen ja itsetunnon muodostumiseen. Minäkäsityksestä saattaa tulla kielteinen, mutta jos lapsen ympäristö on hyväksynyt hänen erilaisuutensa ja lapsi on saanut omaksua erityisen tuen tarpeen luonnollisena, on hänen minäkuvansa realistinen ja itsetunto voi olla hyvä. Käsitys itsestä kehityksen eri vaiheissa vaihtelee. Se selkiytyy esikouluikästä lähtien 13 vuoden ikään mennessä.

Minäpystyvyys on taso, jonka asetamme itsellemme ja pärjäämisellemme. Lapsi, jolla on matala minäpystyvyyden tunne, tyytyy aina turvalliseen ratkaisuun. Hän pelkää, että muut tuomitsevat ja arvostelevat häntä. Tällöin lapsen lahjat voivat mennä osittain hukkaan. Viljamaa on kirjassaan lainannut Milton H. Ericksonia, joka on sanonut, että ihminen kyllä tietää ratkaisun, mutta hän ei tiedä että tietää. Tämä on hyvä lähtökohta kasvatuksessa. Aikuinen voi auttaa lasta keksimään ratkaisuja ja löytämään vastauksia kysymyksiin. Jos lapsen minäpystyvyys on korkea, uskaltaa hän alkaa harrastamaan uutta lajia, eikä masennu ensimmäisen vastoinkäymisen edessä. Kovalla ja sinnikkäällä yrittämisellä lapsi menestyy jossakin vaiheessa, vaikka hän ei olisi huippulahjakas alun perin kyseisessä asiassa. Onnistumiset vahvistavat itseluottamusta ja kannustavat uusiin

yrityksiin. ”Vähän odottava ja vähään tyytyvä saa vähän ja tyytyy siihen. Paljon odottava ja kovasti yrittävä onnistuu ja yrittää lisää.” (Viljamaa 2008, 26-27.)

Mitä enemmän uskoo omaan onnistumiseensa, sitä lähempänä onnistuminen on. Aikuisen avustuksella lapsi oppii kyseenalaistamaan kielteiset ajatukset, kuten ”En osaa piirtää” ja pystyy tarttumaan niihin heti niiden ilmaantuessa. Onnistumista tukevien uskomusten muodostamiseen lapsi tarvitsee aikuisen tukea. Lapselle on tärkeää, että pienetkin onnistumiset tulevat huomatuiksi. Aikuisilta saatu rohkaiseva kiitos onnistumisesta, saa lapsen halun yrittää uudelleen. Jotta syntyisi onnistumisen kokemuksia, täytyy muistaa muun muassa näitä asioita: toisiin vertailu on turhaa, sillä tärkeintä on oma kehitys, kielteinen leima jotain asiaa kohtaan täytyy huomata ja muuttaa myönteiseksi, ikuisuussanat, muun muassa ikinä, koskaan ja milloinkaan, tulisi poistaa sanavarastosta, rohkeasti yrittäminen kannattaa, vaativasta taidosta voi olla ylpeä ja täytyy muistaa, että epäonnistumiset ovat onnistumisen lähtökohtia. (Viljamaa 2008, 28-29.)

5.5 Kuvilla oppiminen

Oppimateriaalin yksilöllistäminen tarkoittaa käytännössä sitä, että erityisopettaja joutuu aina valmistelemaan opetustaan suunnittelemalla tai muokkaamalla oppimateriaalia omille oppilaille soveltuviksi, riippumatta siitä kuinka paljon valmista materiaalia on saatavilla. Usein erityisopetuksessakin käytetään kiireellä tehtyjä monisteita. Oppiminen on kokonaisvaltainen prosessi, jossa oppimateriaalilla voi olla pieni, mutta kuitenkin ratkaiseva merkitys. Mitä vaikeimmin kehitysvammaisesta on kyse, sitä yksinkertaisempia materiaalit ovat ja sitä enemmän niiden käyttöä tulisi suunnitella. (Fadjukoff 1999, 424-425.)

Maija Honkonen on vaikeimmin kehitysvammaisen aikuisen oppimisen ohjaaminen - kehittämishankkeessa haastatellut Päiväharjun koulun opettajaa koskien valokuvien käytöstä opetusmateriaalina. Hän antoi selkeää kokemuseräistä tietotaitoa ja osaamista valokuvien käytöstä opetusmateriaalina. Digikamera on mahdollistanut omien kuvien

käyttämisen materiaalin valmistamisessa. Kuvia voi muotoilla, rajata ja tulostaa käyttöön. Omat kuvat sopivat ohjaamisen tueksi. Valokuvia tehdessä tulee miettiä, mitä haluaa kuvalla sanoa. Valokuvan täytyy olla mahdollisimman selkeä ja siitä on karsittava kaikki ylimääräinen pois. Kuvallinen toimintaohje tehdään yksilöllisten tarpeiden mukaan. Kuvattavan kohteen on erotuttava taustasta selkeästi ja kuvalla kerrotaan mielellään vain yksi asia tai toiminta kerrallaan. Jos toimintavaiheita on enemmän, ne tulee pilkkoa pienempiin osasuorituksiin. Valokuvalla on vaikea ilmaista liikettä, joten kuviin voi lisätä apunuolia, joilla kuvataan liikkeen suuntaa. Kuvien lukemista täytyy opetella. Värikuvat ovat mustavalkoisia kuvia parempia, koska ne antavat todellisemman kuvan kohteesta. Internetistä löytyy myös erilaisia kuvapankkeja, joissa on yksittäisiä kuvia ja toimintaohjeita. (Honkonen 2007, 19-20.)

Toiminnan ohjaamisen tukeminen auttaa opiskelijaa tehtävän oppimisessa ja suorittamisessa. Ohjauksen tukena voi olla esimerkiksi valokuvallinen sarja. Kuvasarja voi olla koottu kansioksi, jolloin opiskelija voi kääntää sivua vaiheen suoritettuaan ja nähdä, mitä seuraavaksi tulee tehdä. Kuvasarja voi olla myös samanaikaisesti nähtävillä sopivan katseluetäisyyden päässä. Lukutaidottomalle kuvallinen toiminnanohjaus voi mahdollistaa itsenäisemmän suoriutumisen tehtävästä. Hän voi kuvasta katsomalla saada ohjeen tai varmistuksen ilman jatkuvaa ohjaajan tukea. Kuvallisessa toimintaohjeessa huomioidaan yksilölliset tarpeet, riittääkö muutaman toimintavaiheen valokuva vai tarvitaanko jokainen vaihe yksilöitynä. Kuvan täytyy ilmentää, mitä opiskelija tarvitsee oppiakseen ja toimiakseen. (Honkonen 2007, 21.)

6. JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Opinnäytetyömme teoriasta keskeisimmiksi asioiksi nousi muun muassa, että aistien avulla ihminen muodostaa käsityksen itsestään ja ympäröivästä maailmastaan ja luo halun ilmaista itseään ja kokemuksiaan. Sen vuoksi aisteihin tulisi kiinnittää enemmän huomiota. Jokainen tuntemamme liike ja koskettamamme esine tuottavat aistimuksia. Kehitysvammaiselle tulisi tarjota sellaisia aistimuksia, jotka herättävät kiinnostuksen ja tuntuvat hänestä itsestä miellyttäviltä. Arkielämässä voimme tuntea aistimuksia ja niiden avulla esimerkiksi tuntea läheisen vuorovaikutuksen ja nauttia musiikista. Aistit tukevat toisiaan, ja viestin voi saada perille, vaikka jokin aisti olisi heikompi. Aistien käyttöä voisi huomioida enemmänkin erityiskoulussa. Meidän mielestämme opettajat voisivat teettää enemmän hyödyllisiä käsityö-askarteluja, joilla olisi käyttötarkoitus ja ottaisi huomioon esimerkiksi aistit. Tällöin käsityö-askarteluille tulee uusi merkitys.

Tärkeäksi asiaksi nousi myös opettajan arvostus oppilaan ajattelua ja persoonallisia ratkaisuja kohtaan, sillä luovuus tuo mielekkyyden kokemisen ja ilon oppimiseen. Itsetunnon kehittyminen pohjautuu onnistumisen kokemuksiin. Oppimateriaalin valmistuksessa tulee ottaa huomioon, että lapsi saa onnistumisen kokemuksia. Tällöin tulisi tarjota hänelle tärkeitä onnistumisen mahdollisuuksia. Onnistumiset vahvistavat itseluottamusta ja kannustavat uusiin ja erilaisiin suoriutuksiin. Oppimateriaalilla on ratkaiseva merkitys oppimiseen. Oppijoita on monenlaisia, joten opettajan on otettava oppimateriaalin valmistuksessa huomioon erilaiset oppimistyyliä sekä oppimisvalmiudet. Kuvalliset ohjeet mahdollistavat itsenäisemmän suoriutumisen tehtävästä. Ohjeet tukevat oppilaan oppimista ja niitä pitäisi käyttää enemmän erityiskouluissa. Suurin osa oppilaista hyötyy visuaalisesta tuesta. Se vahvistaa sanallista ohjetta hyvin, ja auttaa asian mielessä pysymistä. Kuva toimii myös hyvin oman toiminnan ohjauksessa. Kuvien käyttäminen erityisopetuksessa on yleisesti ottaen hyödyllistä.

Työmme tavoitteena oli edistää erityislasten oppimista tuottamalla heille uutta, kuvitettua käsityö-askartelu materiaalia. Tarkoituksenamme oli myös, että lapset saisivat askarteluistaan aistimuksia ja onnistumisen kokemuksia. Haasteena oli teorian sovittaminen itse tekemiseen. Pelkonamme oli, että tehty työ ei toimisi käytännössä. Lapset ovat eritasoisia oppimaan, joten työstä tuli löytää keskitie. Paljon haastetta toi yksinkertaisuuden ja erilaisten materiaalien liittäminen yhteen sekä miten ottaa oppilaiden luovuus

huomioon. Ohjaukskäynnillä näimme, toimiko suunnitelmamme. Eli näimme mitä olisi pitänyt tehdä toisin ja muutenkin arvioimme työhön liittyviä asioita. Tavoittemme on, että opinnäytetyömme olisi toimiva, ja ideaa kuvallisista toimintaohjeista innostuttaisiin käyttämään enemmän erityisopetuksessa ja muissa sosiaalialan ohjaustöissä. Tulevassa sosionomin työssä haluamme tuottaa ja käyttää hyödyksi kuvitettua materiaalia asiakkaiden tarpeisiin sovellettuina. Omaa luovuuttamme käytimme askartelujen suunnittelussa, jotta ne pohjautuisivat opinnäytetyömme teoriaan. Mielestämme saavutimme omat tavoittemme. Aistimuksia, onnistumisen kokemuksia ja luovuutta on kuitenkin vaikea mitata, sillä niissä kehittyminen jatkuu läpi elämän. Olemme tehneet työt sellaisiksi, että niistä saa onnistumisen kokemuksia, aistimuksia ja niissä on tilaa oppilaiden luovuudelle. Askarteluissa ei ole tärkeintä niiden lopputulos, vaan koko prosessi. Ehdimme testata vain yhtä askartelua ajan puutteen vuoksi. Se on ikävää, koska olisimme halunneet saada enemmän havainnointia ja näkökulmia opinnäytetyöhömmö. Olisimme myös nähneet monipuolisemmin käsityö-askartelukansion toimivuuden. Esimerkiksi miten aistit tulevat esille askarteluissa ja saavatko oppilaat töistämme onnistumisen kokemuksia, ja kuinka he käyttävät omaa luovuuttaan hyväksi.

Mitä olisi pitänyt tehdä toisin? Haasteena oli tehdä työstä mahdollisimman yksinkertainen. Ohjaukskäynnillä havainnoimme, että kansionne työn ohjeet olisivat saaneet olla vieläkin yksityiskohtaisempia ja selkeämpiä. Esimerkiksi: ota liimaa, liimaa jne. Tarvitavat välineet olisi voinut kuvata jokainen erikseen. Itsearviointilomakkeessa osa kysymyksistä oli lapsilla melko vaikea ymmärtää, kuten kerro omasta työskentelystä. Osalle oppilaista jouduimme selittämään, mitä tarkoittaa materiaali. Aisteja koskevat kysymykset olivat ymmärrettäviä ja kivoja heidän mielestään. Kuvia olisi voinut olla vähemmän yhdellä sivulla. Tällöin oppilaat osaisivat edetä paremmin oikeassa järjestyksessä.

Käsityö-askartelukansio kehittää erityislasten oppimista antamalla heille harjoitusta kuvilla oppimisesta, itseohjautuvuudesta, tuottamalla erilaisia aistimuksia sekä onnistumisen kokemuksia, jotka ovat yhteydessä oppimisen iloon. Havainnoimme, että oppilaat tarvitsevat vielä harjoitusta kuvilla oppimisesta. He ottivat kuvalliset toimintaohjeet avoimena vastaan, joka näkyi kiinnostuksena askartelua kohtaan. Oppilaat saivat onnistumisen kokemuksia jo siitä, kun saivat työt valmiiksi kuvallisia ohjeita seuraamalla. Tämä onnistumisen kokemus motivoi heitä seuraavan askartelun tekemisessä.

Opinnäytetyöprosessi on ollut pitkä. Alussa meillä ei ollut selviä suunnitelmia, joten teimme paljon turhaa työtä, ja aiheen rajaus oli epäselvä. Opinnäytetyön ohjaajamme auttoivat meitä pääsemään raiteille. Aihe on kypsynyt mielissämme läpi prosessin. Mitä pidemmälle olemme saaneet tehtyä opinnäytetyötä, sitä enemmän on tuntunut siltä, että juuri nämä asiat ovat tärkeitä ja oikeita meidän opinnäytetyöllemme. Parityöskentelyn hyviä puolia on, että voimme vaihtaa ajatuksia toistemme kanssa. Kumpikin on rikastuttanut omilla ajatuksillaan toista. Yhteistyömme on sujunut hyvin. Haasteena on ollut, että asumme eri paikkakunnilla, joten olemme joutuneet matkustamaan vuoroviikonlopuin toistemme luokse. Käsityö-askartelukansion valmistaminen vaati paljon kärsivällisyyttä, koska se täytyi tehdä tarkasti, ja täten eteneminen oli hidasta. Kaiken kaikkiaan opimme, että täytyy tietää mitä tekee eli teoria määrittää tekemisen. Saimme rikastuttavaa kokemusta materiaalin tekemisestä. Seuraavalla kerralla tiedämme siitä enemmän.

Sosiaalialan tulevina ammattilaisina tulemme luultavasti tekemään työssämme tämänkaltaisia prosesseja. Ryhmätyöskentelyssä on voimaa. Emme voi koskaan oppia liikaa muiden ihmisten kanssa työskentelystä. Opinnäytetyömme vaiheet ovat olleet monipuolisia: olemme etsineet ja analysoineet tietoa, olleet yhteistyössä Viipaleen kanssa, saaneet kokemuksia ryhmänohjauksesta sekä saaneet kokemusta materiaalin valmistuksesta. Olemme tarkastelleet aihetta sosiaalialan vammaistyön näkökulmasta. Olemme saaneet yleishyödyllistä tietoa opinnäytetyötä tehdessä erityisopetuksesta. Sosiaalialan tulevina ammattilaisina tiedämme kuvien käytön merkityksen olevan entistä tärkeämpää vammaistyössä. Kuvilla on erilaisia käyttömahdollisuuksia, vain mielikuviutus on rajana. Kuvien käyttämättömyys voi johtua tietämättömyydestä, kiireestä, voimavarattomuudesta tai laiskuudesta. Haastamme ihmisiä kokeilemaan kuvien käyttöä vammaisten ihmisten kanssa työskennellessä.

LÄHTEET

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino, Tampere.

Fadjukoff, Päivi 1999. Oppimateriaali oppimisen tukena. Teoksessa Ikonen, Oiva (toim.). Kehitysvammaisten opetus: mitä ja miten? Hakapaino Oy, Helsinki. 424-436.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. Tammi, Helsinki.

Honkonen, Mari 2007. Kuvilla enemmän. Valokuvien käyttö kehitysvammaisten opetuksessa. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Luettu 22.9.2011

<http://papunet.net/tietoa/fileadmin/muut/opinnaytteet/mari_honkonen.pdf.>

Ikonen, Oiva (toim.) 1993. Erilainen oppija 1. Erityisopetuksessa kehitettyjä arviointi- ja opetusmenetelmiä. WSOY, Juva.

Kansanen, Pertti & Uusikylä, Kari (toim.) 2002. Luovuutta, motivaatiota, tunteita. Gummerus, Jyväskylä.

Kaski, Markus (toim.) & Manninen, Anja & Pihko, Helena 2009. Kehitysvammaisuus. WSOY, Helsinki.

Keltikangas-Järvinen, Liisa 1994. Hyvä itsetunto. WSOY, Juva.

Laine, Tuula & Tammi, Tuomo (toim.) 2010. Tutki, kehitä ja kokeile. Oikeus oppimiseen ja oppimisen tukemiseen kuuluu kaikille oppilaille. Luovuus koulussa. Tampereen yliopisto, Tampere.

Lehtinen, Ulla & Haapala, Marjaana & Dahlström, Riitta-Maija 1993. Aistien avulla oppimaan. Kirjayhtymä Oy, Tampere.

Leinonpuiston koulun opetussuunnitelma 2006. Oulu.

Lummelahti, Leena 2004. Tavoitteena vahva itsetunto. Teoksessa Pihlaja, Päivi & Viitala, Riitta. Erityiskasvatus varhaislapsuudessa. WSOY, Juva. 34-41.

Opetushallitus 2000. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2000. Yliopistopaino, Helsinki.

Papunet 2009. Aistien merkitys vuorovaikutuksessa. Luettu 11.5.2011.

<<http://papunet.net/tietoa/vuorovaikutus/aistit-ja-vuorovaikutus.html>>

Papunet 2007. Näköaisti. Luettu 23.5.2011.

<<http://papunet.net/tietoa/vuorovaikutus/aistit-ja-vuorovaikutus/nako.html>>.

Pihlaja, Päivi & Svärd, Pirjo-Liisa 1996. Erityiskasvatus varhaislapsuudessa. WSOY, Porvoo.

Pihlaja, Päivi & Viitala, Riitta 2004. Erityiskasvatus varhaislapsuudessa. WSOY, Juva.

Rantala, Taina 2000. Oppimisen iloa etsimässä. PS-kustannus, Jyväskylä.

Rauman kaupunki 2007. Kognitiiviset taidot. Luettu 4.5.2011.

<http://www.rauma.fi/koulut/nummi/kognitiiviset_taidot.htm>.

Rauman kaupunki 2007. Motoriset taidot. Luettu 17.5.2011.

<http://www.rauma.fi/koulut/nummi/motoriset_taidot.htm>

Svartsjö, Raili & Hellsten, Erja 2004. Lapsen varhaisen psyykkisen kehityksen erityispiirteet. Teoksessa Pihlaja, Päivi & Viitala, Riitta. Erityiskasvatus varhaislapsuudessa. WSOY, Juva. 12-33.

Viljamaa, Janne 2008. Anna lapsen onnistua. Gummerus, Jyväskylä.

Vilka, Hanna & Airaksinen, Tiina 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Gummerus, Jyväskylä.

LIITTEET

LIITE 1

KUVITETTU
KÄSITYÖ-ASKARTELU -
KANSIO
ERITYISLAPSILLE

Ohje opettajalle ja ohjaajalle

Käsityö-askartelukansio on oppimismateriaalia oppilaille ja se on tarkoitettu opetuksen tueksi. Opettajan ja ohjaajan on tarkoitus ohjata oppilaita kuvallisten ohjeiden avulla. Jokaiselle oppilaille tulostetaan omat ohjeet, jotta jokainen voisi edetä omaa vauhtia. Kuvalliset ohjeet nidotaan kiinni, jolloin oppilas voi kääntää sivua vaiheen suoritettuaan ja nähdä, mitä seuraavaksi tulee. Kuvallisten ohjeiden käyttöä tulee harjoitella. Tarkoituksena on, että opettaja tai ohjaaja käy aluksi ohjeet läpi oppilaiden kanssa yhdessä. Käsityö-askartelut ovat vaiheistettuja, jotta oppilaat voisivat työskennellä itsenäisemmin. Työn ollessa valmis, jokainen oppilas täyttää itsearviointilomakkeen opettajan tai ohjaajan kanssa, jossa oppilaat pohtivat jo valmista työtään.

Kansio sisältää viisi erilaista käsityö-askarteluohjetta. Kansion tarkoitus on testata, miten kuvalliset ohjeet soveltuvat käsityö-askarteluun ja miten kuvat edistävät oppimista. Ideoiden tarkoituksena on myös, että oppilaat huomioisivat aisteja koskemalla, katsomalla, haistamalla ja kuuntelemalla. Tavoitteena on, että oppilaat saavat töistä onnistumisen kokemuksia!

Terveisin:

Anu Karjalainen & Pilvi Määttä

anu.karjalainen@edu.tokem.fi

pilvi.maatta@edu.tokem.fi

Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu, Sosionomi (AMK)

Kuvat oppimisen tukena – opinnäytetyön toiminnallinen tuotos

SYKSYN PUU

Syksyn puu – idean keksimme itse. Se on myös helpoin työ näistä viidestä askartelusta. Työvaiheet ovat yksinkertaisia ja työssä harjoitellaan hienomotorisia taitoja, joka ilmenee saksien käyttönä. Tässä työssä annetaan oppilaille onnistumisen mahdollisuuksia. Syksyn puuhun käytetään materiaaleina kartonkia ja karkkipapereita. Karkkipaperit on tarkoitus liimata puun lehtiin tuoden värikkyyttä ja erilaisuutta työhön. Niiden käytöllä halusimme jotain ekologisuuksi työhön. Karkkipaperien tarkoitus on saada tunto- ja kosketusaistimuksia, kuten rapinaa ja karheutta. Myös niiden värikkyydellä haluamme tuottaa näköaistimuksia. Oman käden maalaus on vaihe, josta työhön jää konkreettisesti oman käden jälki. Käden maalaaminen voi tuottaa monia tuntoaistiin liittyviä tuntemuksia, kuten kutinaa. Tässä työssä aistimuksia tulee näin työn eri vaiheissa, ei vain valmiiksi tehdystä työstä. Valmistimme Syksyn puu – askartelun, koska se on hauska ja helppo tehdä. Hinta-arvio yhdelle työlle on noin 0,30€.

SYKSYN PUU

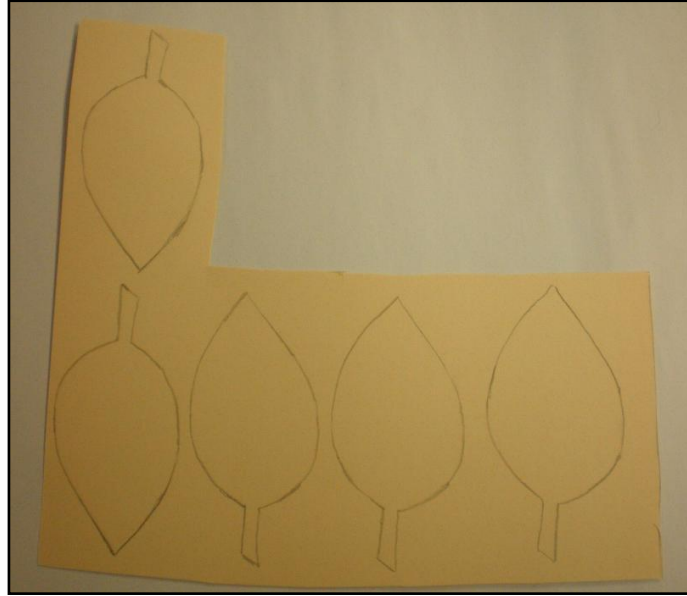

TARVIKKEET:

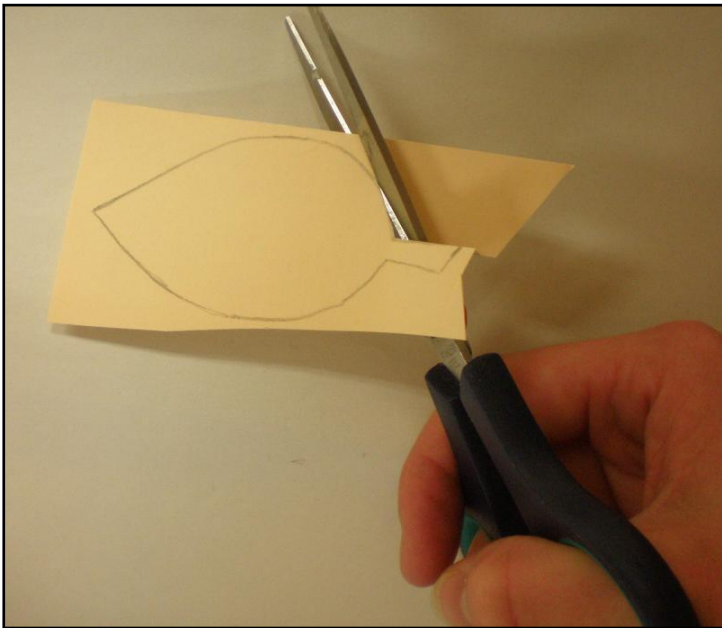
KARTONKIA, KARKKIPAPEREITA,
LIIMAA, SAKSET,
MAALIA, PENSSELI

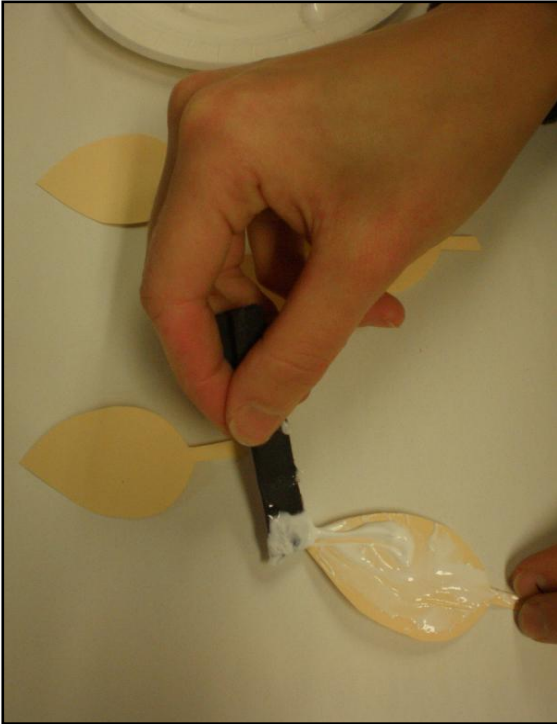
PIIRRÄ ÄÄRIVIIVAT

LEIKKAA

LIIMAA

RYPISTÄ KARKKIPAPERIT

KIINNITÄ LEHTEEN

MAALAA KÄSI

PAINA KARTONGILLE

LIIMAA LEHDET PUUHUN

KIVI-MUISTIPELI

Kivi-muistipelin idean saimme vanhasta askartelulehdestä. Halusimme saada joukkoon pelin, jota voi pelata kaverin kanssa. Muistipelin tekeminen on erittäin halpaa, ja käytämme samalla hyödyksi luontoa. Oppilaat saavat käyttää luovuuttaan hyväksi muistipelin tekemisessä. Näköaistin avulla oppilas voi erottaa erilaisia värejä ja muotoja. Kiven eri muotoja oppilas voi tuntea myös tunto- ja kosketusaistin avulla. Aistin avulla voidaan tuntea esimerkiksi, että kivi on kova, painava, sileä ja karhea. Kivestä kuuluu ääni, kun sitä kääntelee pöydän pintaa vasten. Valitsimme opinnäytetyöhömmme kivi-muistipelin, koska sitä voi pelata yhdessä ja yksin. Se on hauska peli johon oppilaat voivat itse valita, mitä kuvia niihin maalaavat. Yhden muistipelin hinta-arvio on noin 0,20€.

KIVI-MUISTIPELI

TARVIKKEET:

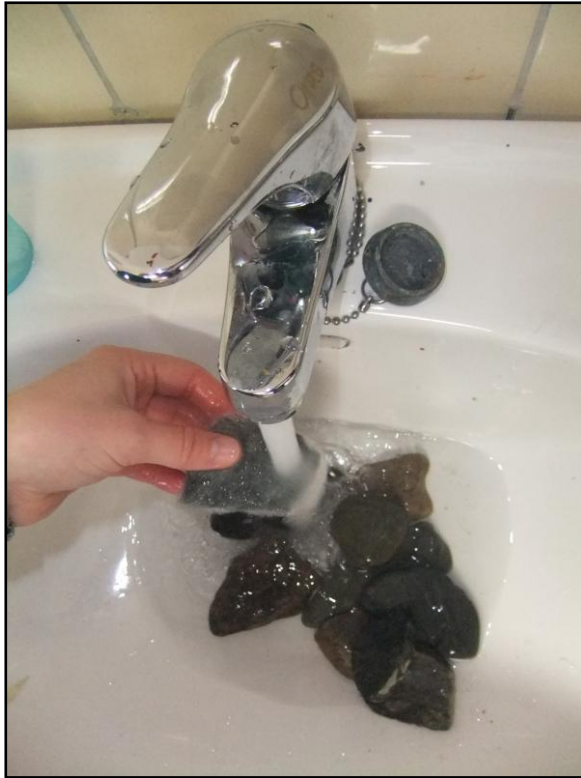
KIVIÄ

MAALAUSSVÄRIÄ

PENSSELI

PESE KIVET

KAADA MAALIA LAUTASELLE

MAALAA KIVIEN TOISELLE PUOLELLE

MAALAA KAKSI AMPIAISTA

MAALAA KAKSI LEPPÄKERTTUA

MAALAA KAKSI PERHOSTA

MAALAA KAKSI HIIRTÄ

MAALAA KAKSI PÖLLÖÄ

MAALAA KAKSI PUPUA

ANNA KUIVUA

MUUMISORMINUKET

Sorminukke-idean saimme vanhasta askartelulehdestä, mutta teeman sorminukeille keksimme itse. Muumiteeman valitsimme siksi, että ne herättäisivät kiinnostuksen, ja niillä olisi käyttöä omissa ja yhteisissä leikeissä. Materiaaleina käytimme huopaa, lankaa, karvarautalankaa ja silmiä. Tässä työssä ei ole paljon tilaa lasten omalle luovuudelle. Toki luovuutta saa käyttää, mutta se ei ilmene kuvallisissa ohjeissa. Lapset voivat käyttää luovuuttaan leikkiessään sorminukeilla. Tuntoaistimuksia oppilaat saavat leikkiesseen sorminuket sormissaan. Leikissä voi harjoitella silmien ja sormien yhteistoimintaa. Valmistimme sorminuket, koska oppilaat voivat yhdessä rakentaa niiden avulla tarinoita ja leikkiä niillä. Leikkiessään niillä lapset saavat kehittää sosiaalisia taitojaan muiden kanssa ja harjoittaa ilmaisutaitojaan. Kaikkien muumien kustannusarvio yhteensä on noin 3,80€.

MUUMI- SORMINUKKET

TARVIKKEET

HUOPAA

LIIMAA

KANGASTUSSI

SILMIÄ

LANKAA

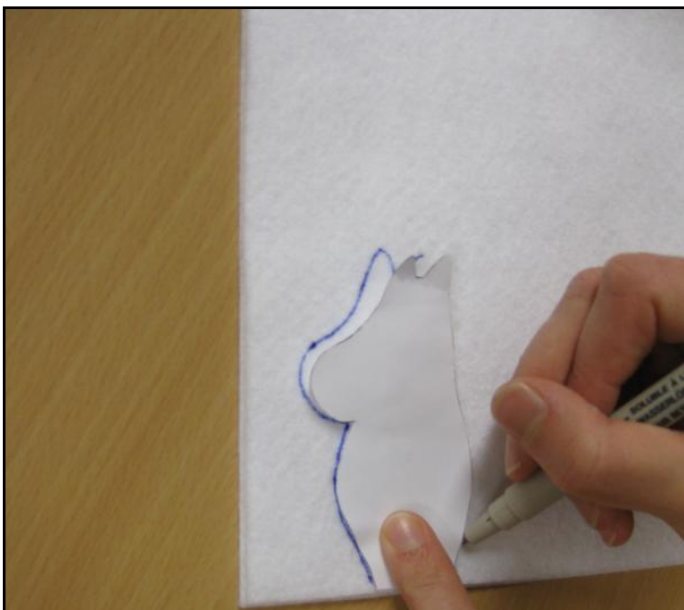
MUUMI- PEIKKO

LAITA HUOVAT PÄÄLLEKÄIN

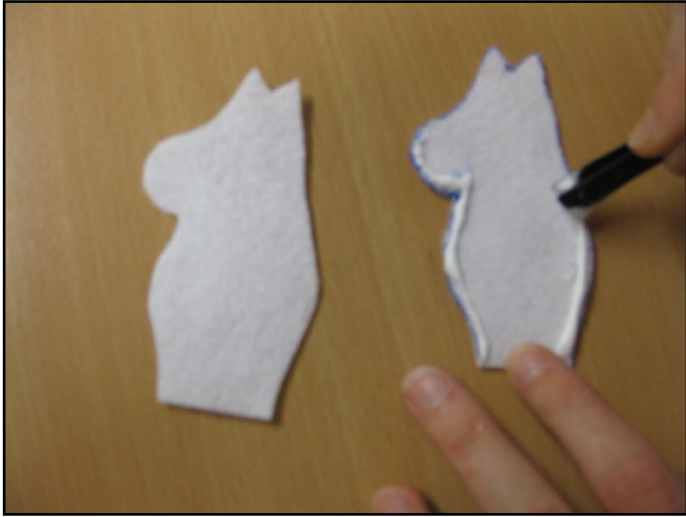
PIIRRÄ ÄÄRIVIIVAT

LEIKKAA

LIIMAA REUNAT

YHDISTÄ

KIINNITÄ SILMÄT

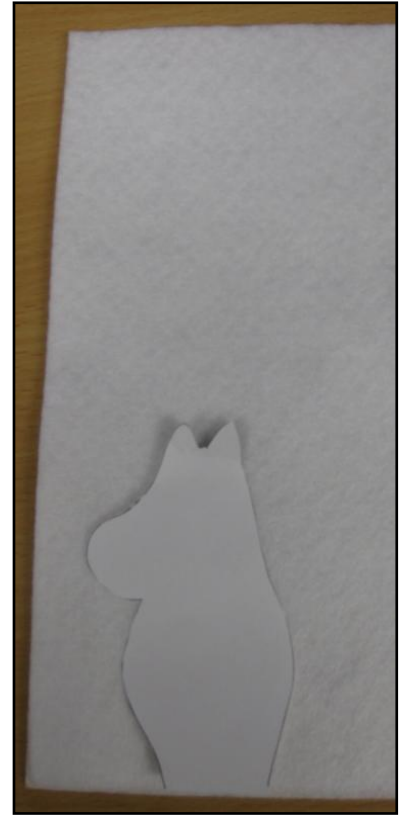
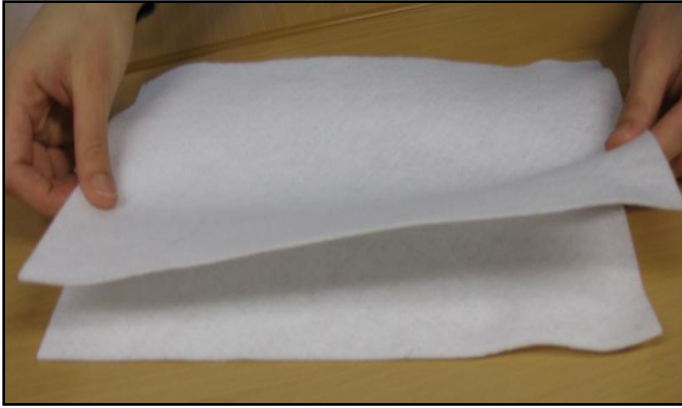

NIISKUNEITI

LAITA HUOVAT
PÄÄLLEKÄIN

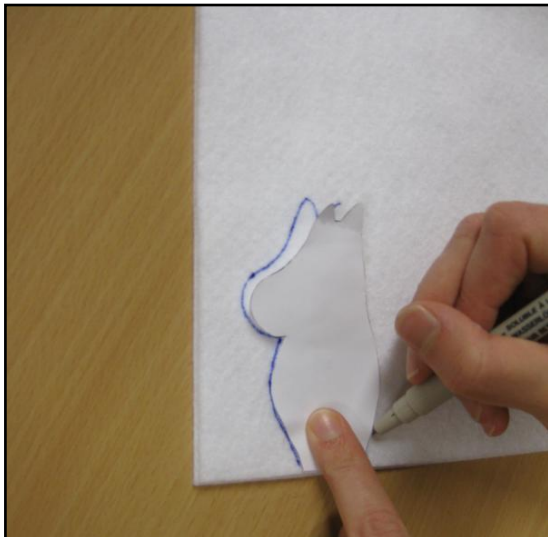
5

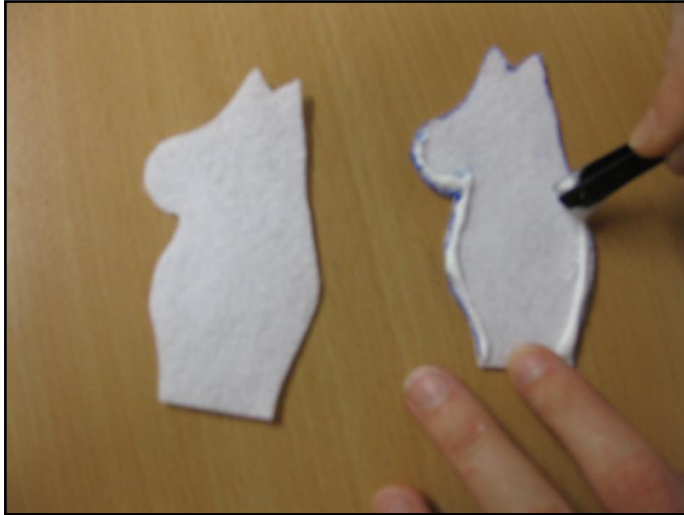
PIIRRÄ

ÄÄRIVIIVAT

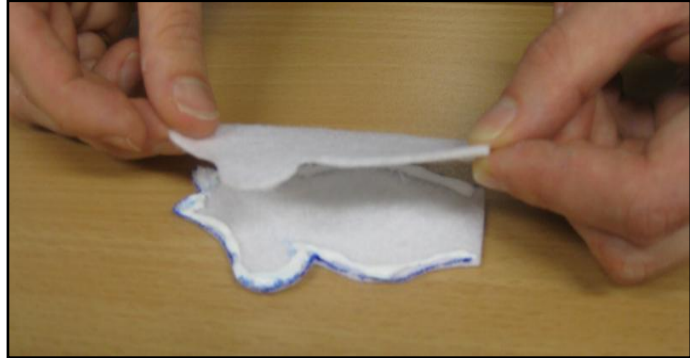
LEIKKAA

LIIMAA REUNAT

YHDISTÄ

LIIMAA HIUKSET

KIINNITÄ SILMÄT

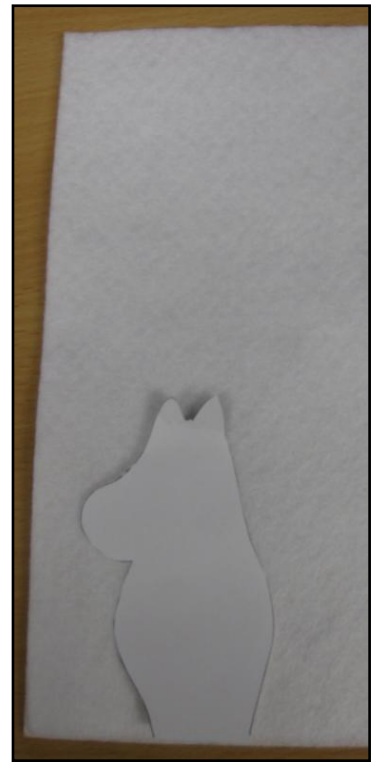

MUUMI- PAPPA

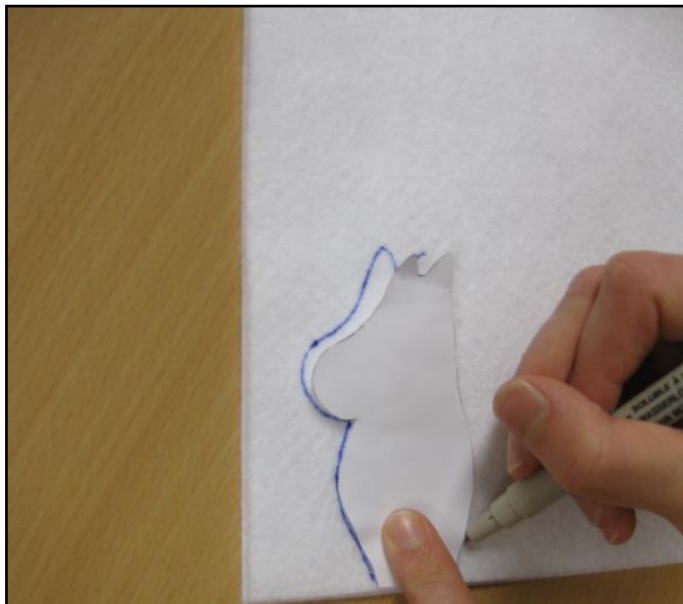

LAITA HUOVAT PÄÄLLEKÄIN

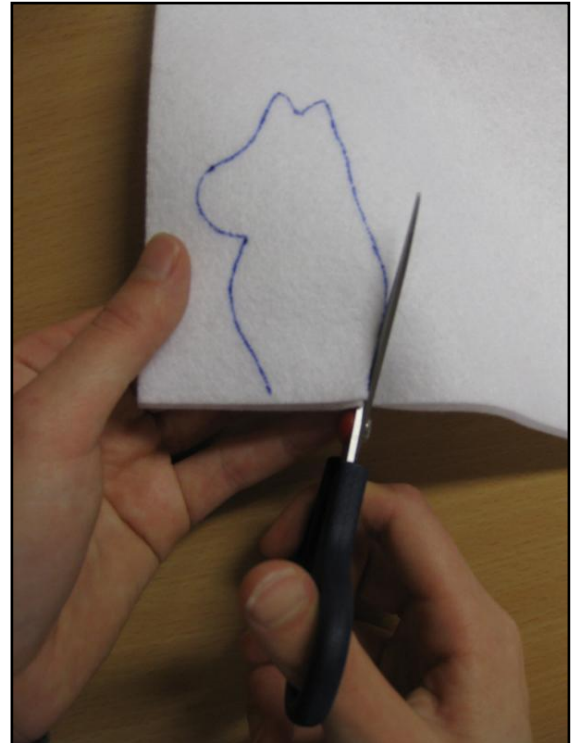
9

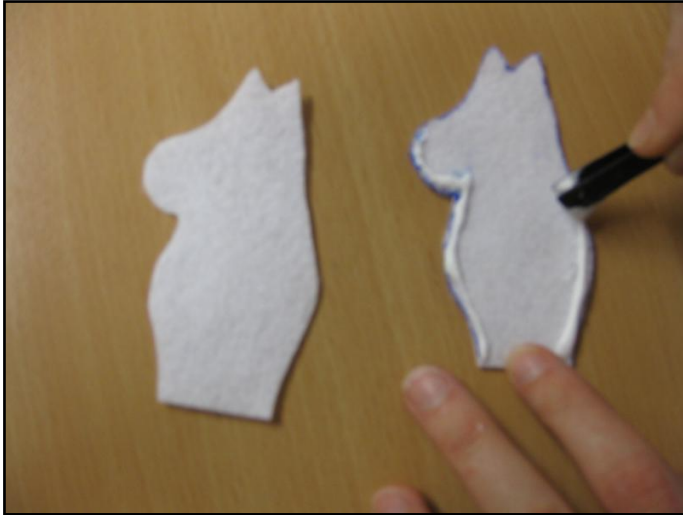
PIIRRÄ ÄÄRIVIIVAT

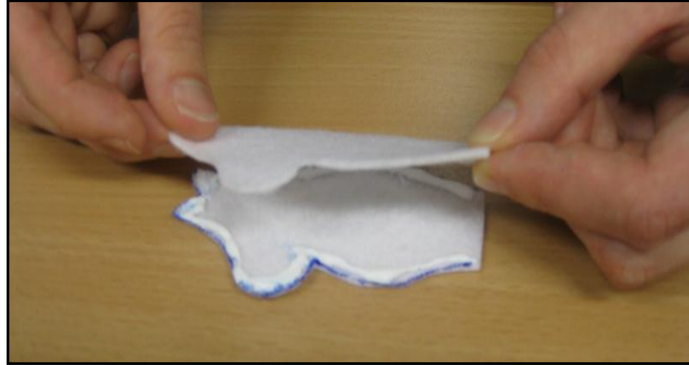
LEIKKAA

LIIMAA REUNAT

YHDISTÄ

LEIKKAA HATTU

LEIKKAA
SUIKALE

LIIMAA
HATTUUN

LAITA LIIMAA

KIINNITÄ

LIIMAA KEPPI

KIINNITÄ SIL- MÄT

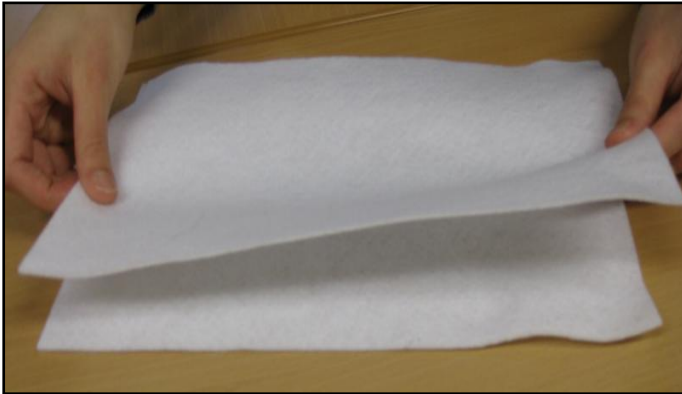

MUUMI- MAMMA

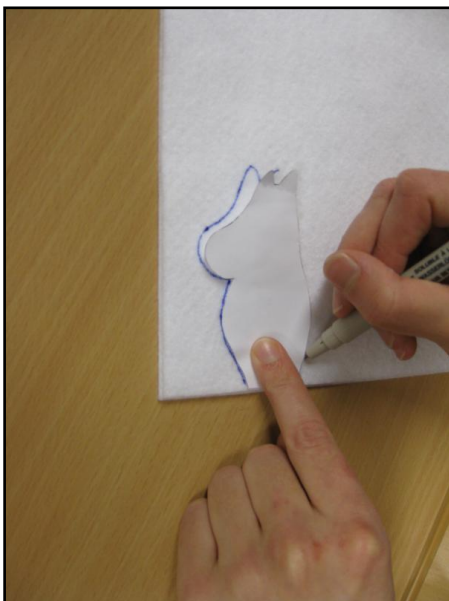

LAITA HUOVAT PÄÄLLEKÄIN

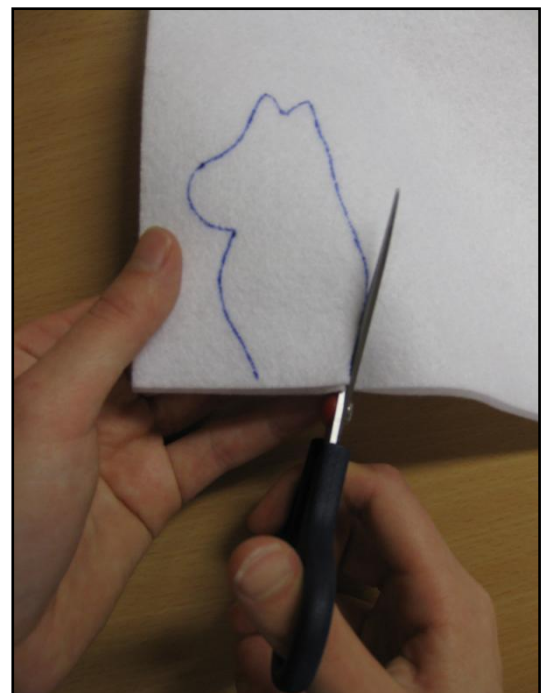
4

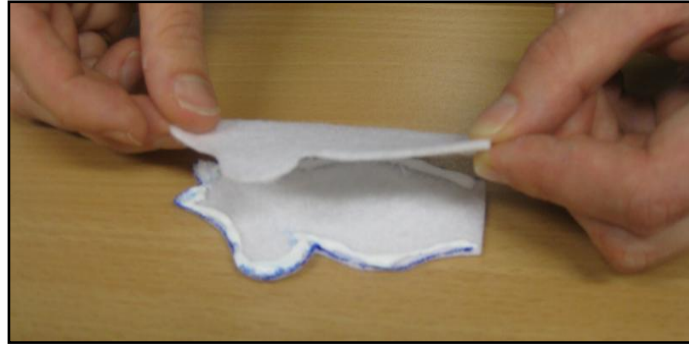
PIIRRÄ ÄÄRIVIIVAT

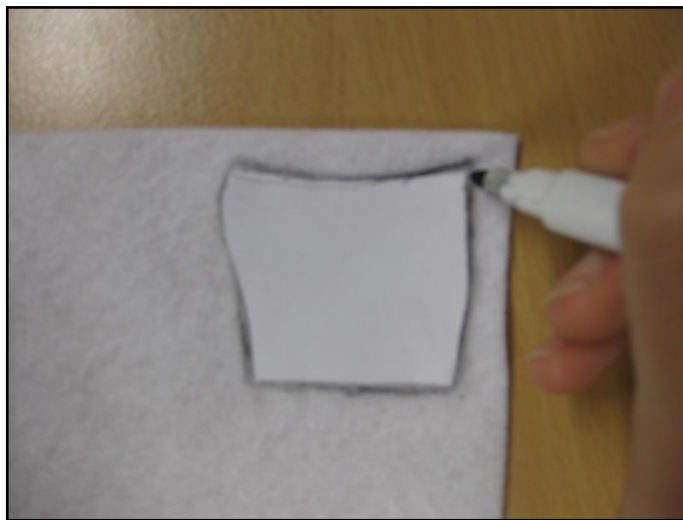
LEIKKAA

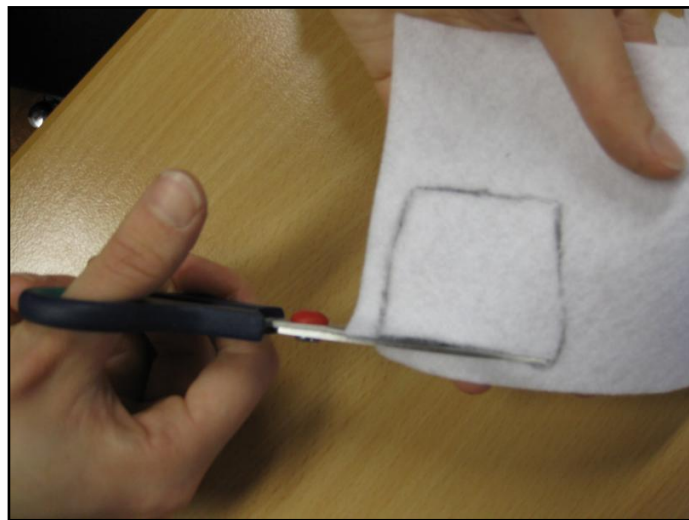
LIIMAA REUNAT LIIMAA YHTEEN

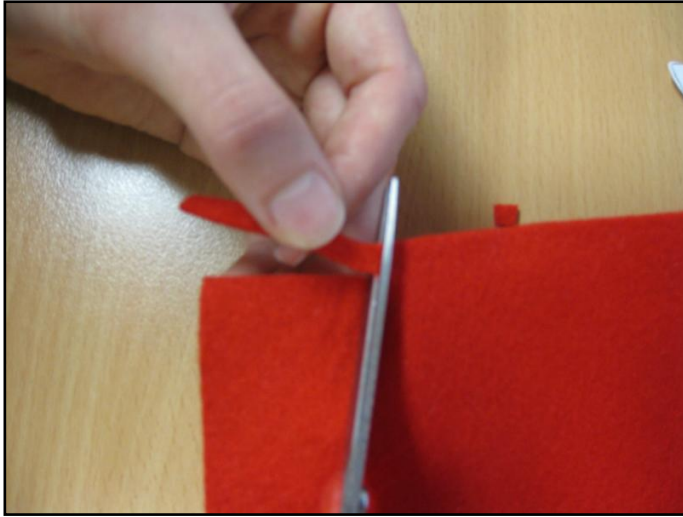
PIIRRÄ ESILIINAN ÄÄRIVIIVAT

LEIKKAA

LEIKKAA KOLME SUIKALETTA

LIIMAA NE ESILIINAAN

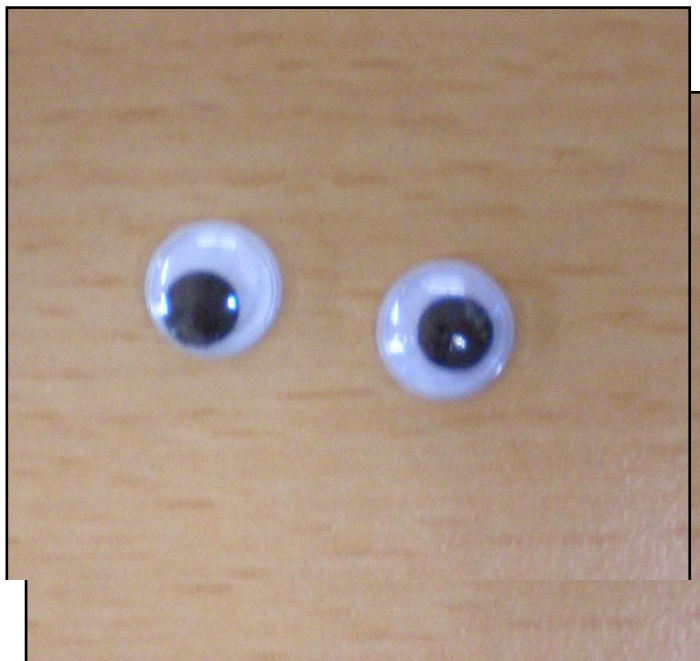
LIIMAA
ESILIINAN
TOINEN PUOLI

KIINNITÄ
MUUMI-
MAMMAAN

KIINNITÄ
SILMÄT
MAT

PIKKUMYY

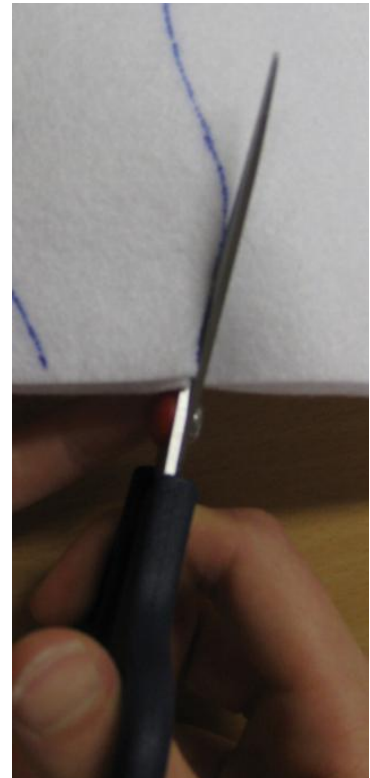
LAITA HUOVAT
PÄÄLLEKÄIN

PIIRRÄ
ÄÄRIVIIVAT

LEIKKAA

LIIMAA REUNAT

LIIMAA YHTEEN

PIIRRÄ MEKON ÄÄRIVIIVAT

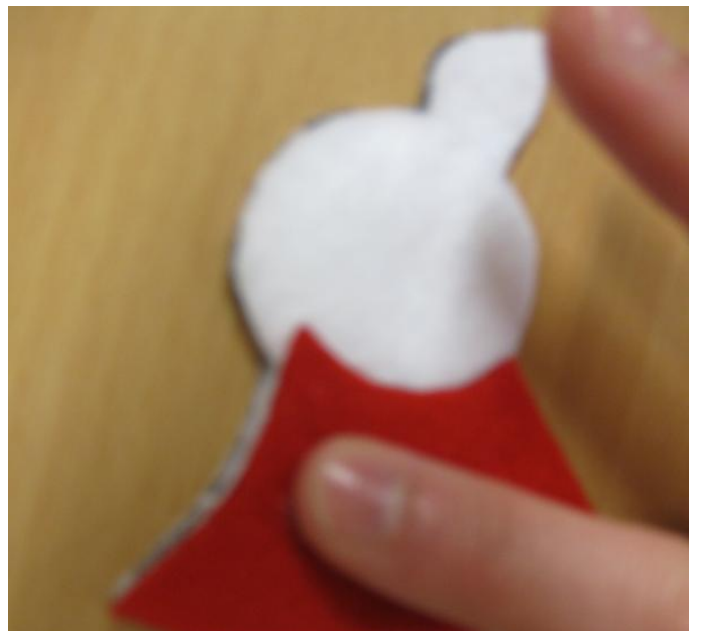
LAITA LIIMAA MEKKOON

LEIKKAA

KIINNITÄ PIKKUMYYHYN

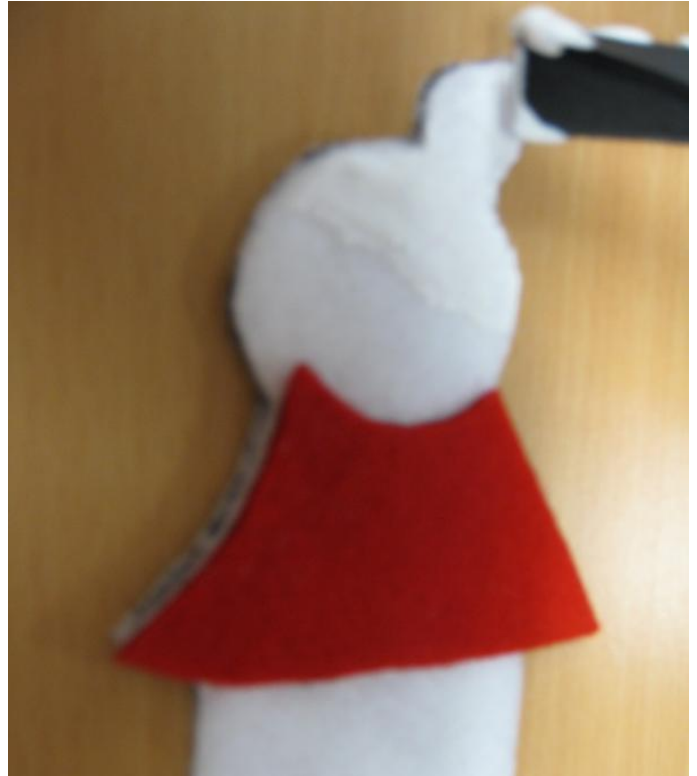
LEIKKAA
HIUKSET

KIINNITÄ

LAITA LIIMAA

PIIRRÄ SILMÄT

JA SUU

LABYRINTTIPELI

Labyrinttipelin idean löysimme vanhasta askartelulehdestä. Muokkasimme labyrinttia helpommaksi, oppilaiden kehitystasoon vastaavammaksi, ja lisäsimme erilaista materiaalia käytettäväksi. Materiaaleina käytimme makaronia, herneitä, kovaa levyä ja puutikkuja. Oppilaat saavat käyttää luovuuttaan labyrintin tekemisessä. Työstä voi erottaa eri muotoja, kuten neliönmuotoisen levyn, suoria puutikkuja ja pyöreitä herneitä. Näitä asioita oppilaat pystyvät havainnoimaan näköaistinsa avulla. Kuuloaistin avulla oppilaat voivat kuulla, kun helmi vierii alustassa. Materiaalina levy on kovaa, joten sitä koputtaessa kuuluu selkeä ääni. Maalattu labyrintti näyttää houkuttelevalta, joten sitä tekee mieli koskettaa. Koskettaessaan oppilas voi tuntea erilaisia muotoja. Työtä haistellessa voi haistaa esimerkiksi maalin ja puun tuoksun. Motoristen taitojen osalta labyrinttipelissä oppilas voi kehittää silmän ja käden yhteistoimintaa, koska pelialustaa täytyy kallistella, jotta saa helmen liikkumaan kohti päämäärää. Valmistimme labyrinttipelin, koska sillä on käyttötarkoituksensa, joka motivoi tekemään työtä. Yhdelle työlle hintaa tulee noin 1 €.

LABYRINTTI

TARVIKKEET

KOVA LEVY

MAALIA

PENSSELI

PUUTIKKUJA

HERNEITÄ

MAKAROONIA

LIIMAA

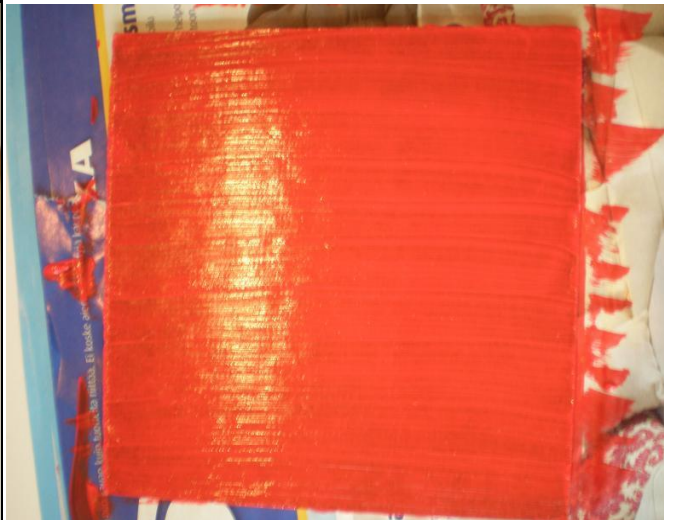
HELMI

MAALAA LEVY

ANNA KUIVUA

MAALAA HERNEET JA

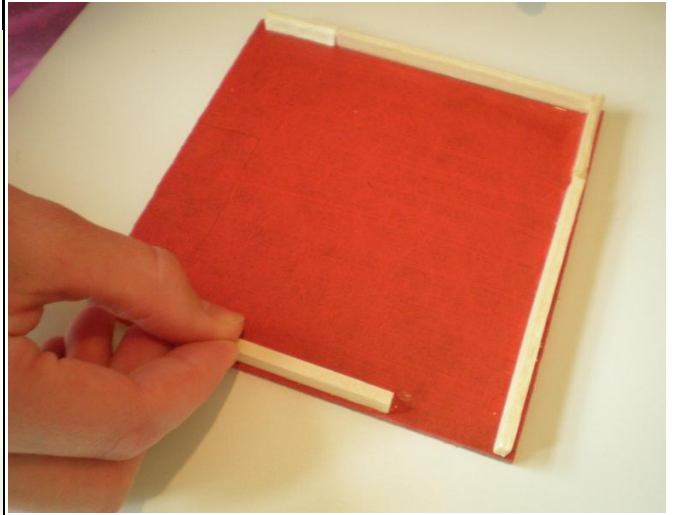
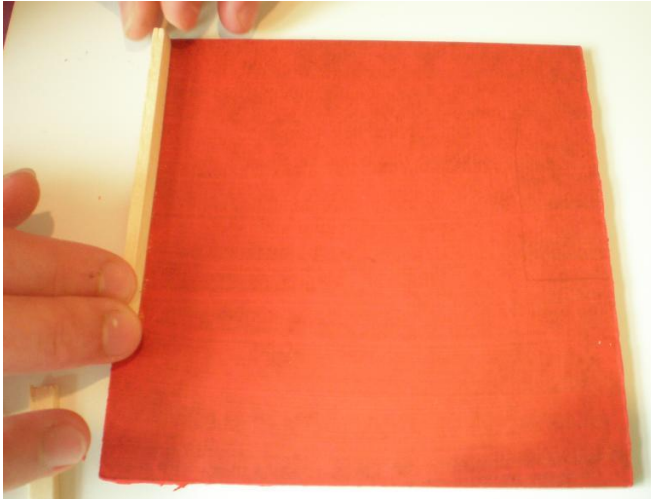
MAKAROONIT

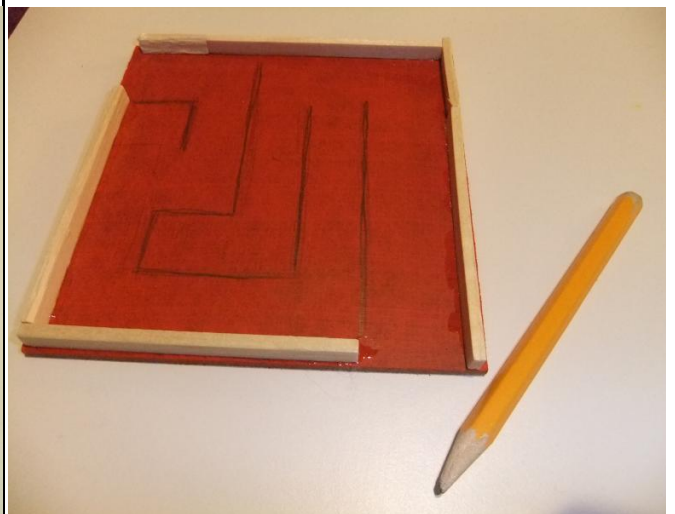
ANNA KUIVUA

LIIMAA PUUKEPIT REUNOILLE

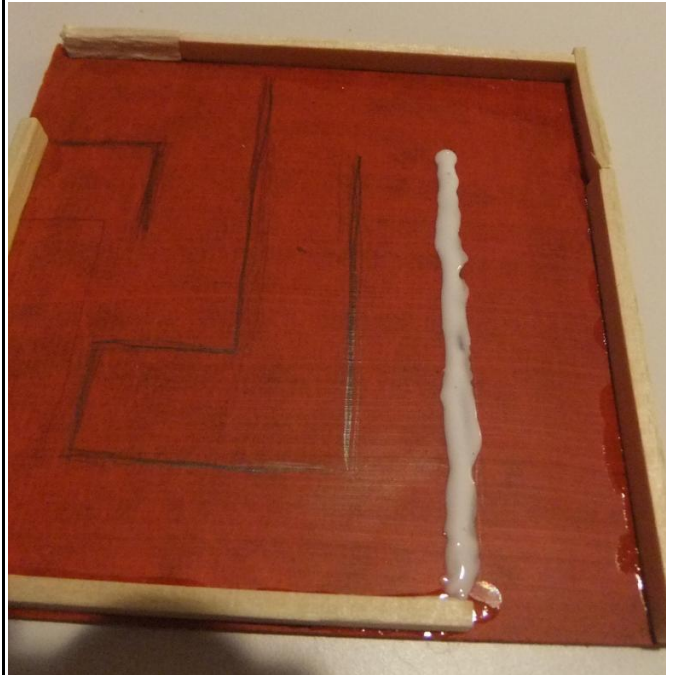

JÄTÄ KAKSI AUKKOA

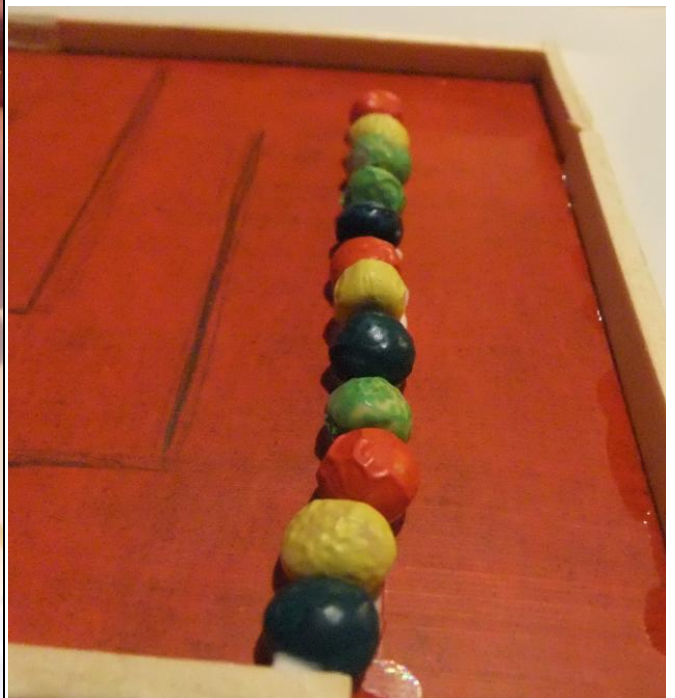
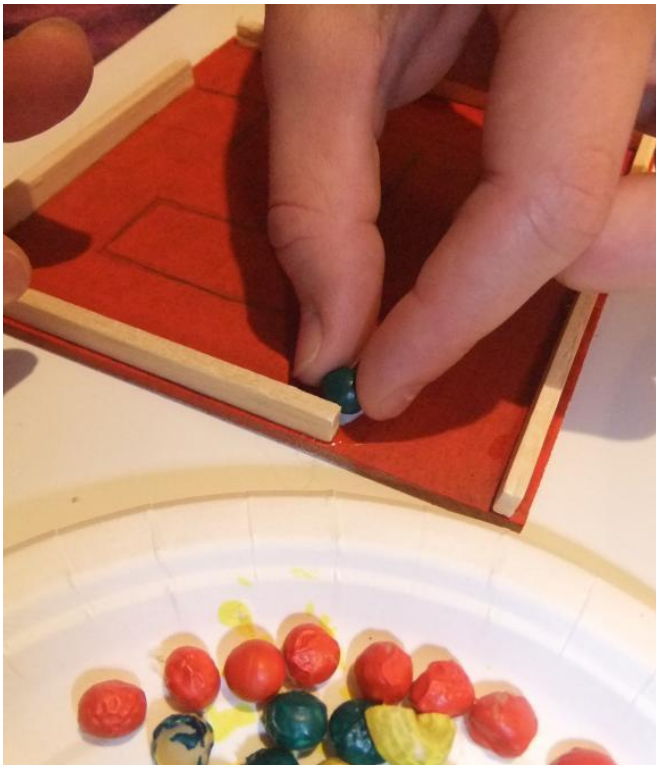

PIIRRÄ REITTI

LIIMAA VIIVA

KIINNITÄ

LOPUT VIIVAT SAMANLAI- SESTI

PELAA LABYRINTTIA

KALA

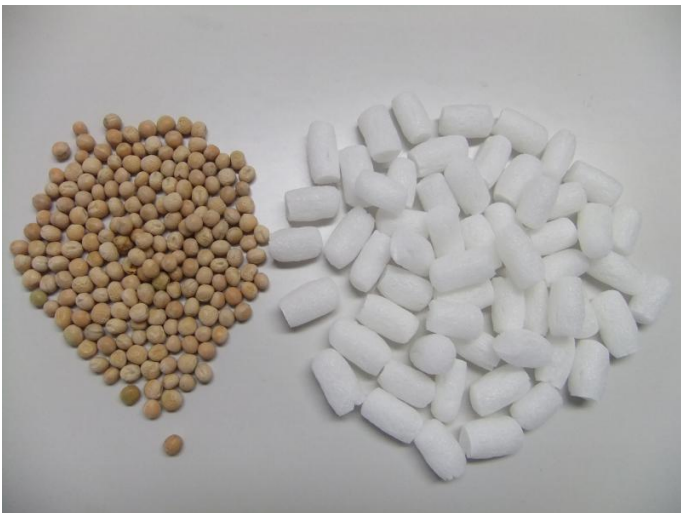
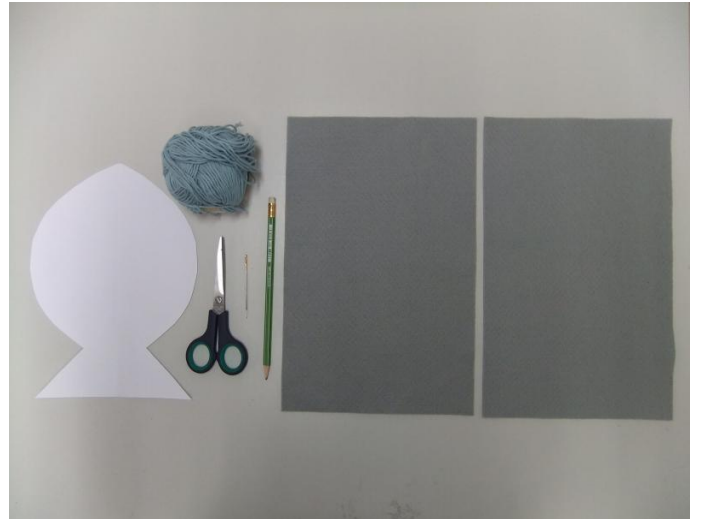
Kala – käsityöaskartelun ideoimme yhdessä. Päämääränä meillä oli tehdä haastavampi työ, jonka tarkoituksena on tuottaa mahdollisimman paljon aistimuksia. Materiaaleina käytimme huopaa, lankaa, herneitä, styroksia, ja koristelussa erivärisiä ja erituntoisia materiaaleja, kuten helmiä, paljetteja, höyheniä, silkkipaperia ja karvarautalankaa. Kalan koristelussa oppilailla on vain mielikuvitus rajana. Koristelemisen tarkoituksena on, että kalasta tulisi houkuttelevan näköinen ja herää halu tarttua siihen. Tarkoituksena on myös saada oppilaat tuntemaan erituntoisia materiaaleja. Kalan sisälle laitetaan vanun sijaan styroksia ja herneitä, jotta siitä voisi erottaa eri muotoja ja rakenteita. Kalaa heiluttaessa ja koskettaessa voi kuulla ääntä. Yhden kalan hinnaksi tulee noin 5 €.

KALA

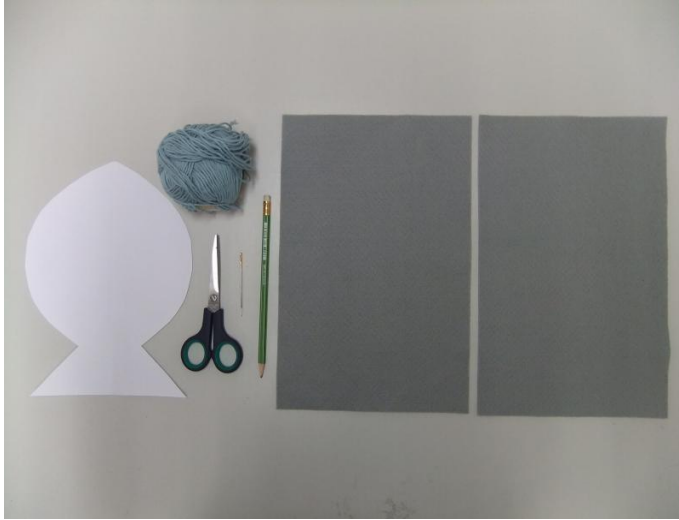

TARVIKKEET

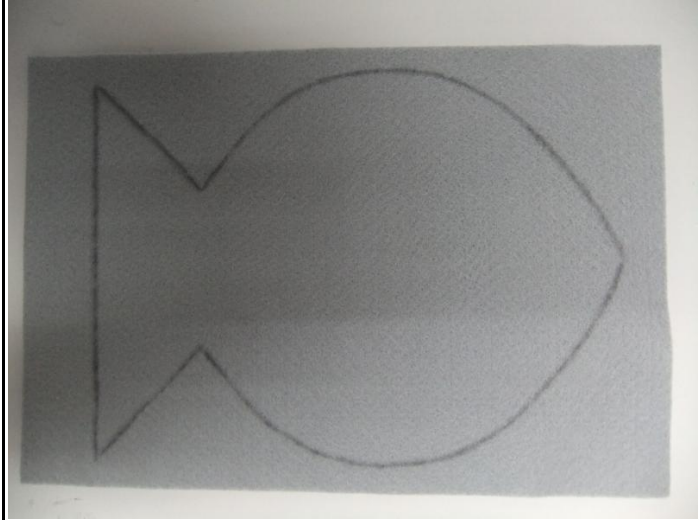
KALAMALLI
SAKSET
KYNÄ
LANKAA
NEULA
HUOPAA
HERNEITÄ
STYROKSIA
LIIMAA
HELMIÄ
HÖYHENIÄ
HUOVUTUSHUOPAA
PALJETTEJA
SILKKIPAPERIA

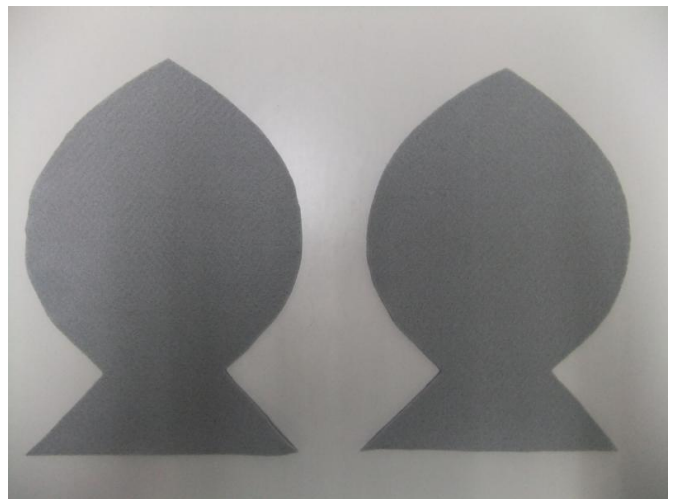
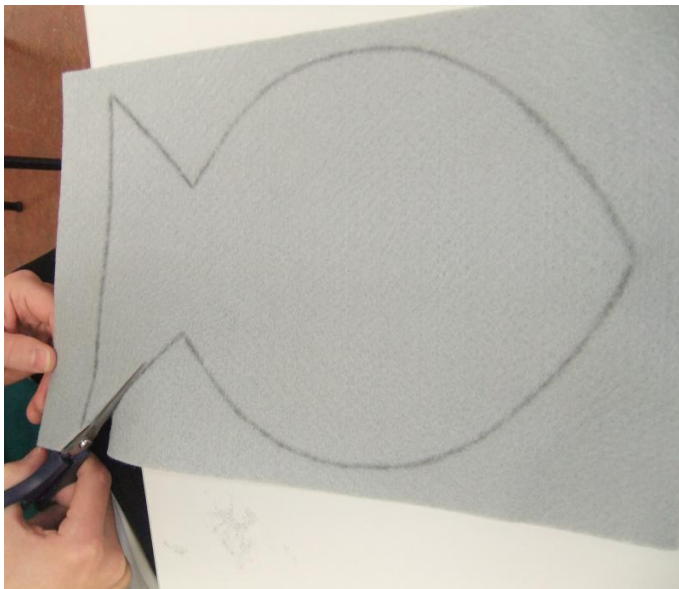
TARVIKKEET

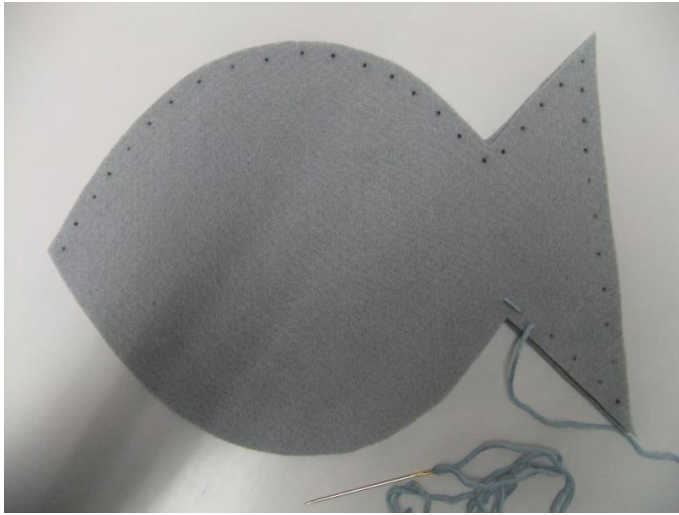
HUOVAT PÄÄLLEKKÄIN JA PIIRRÄ KALA

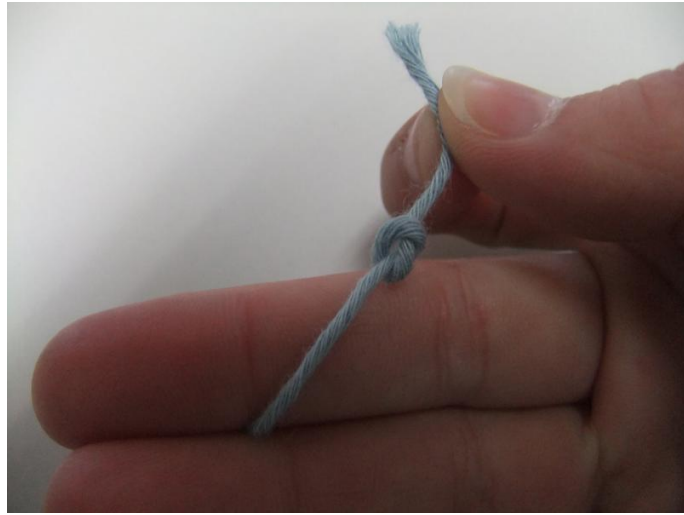
LEIKKAA KALA

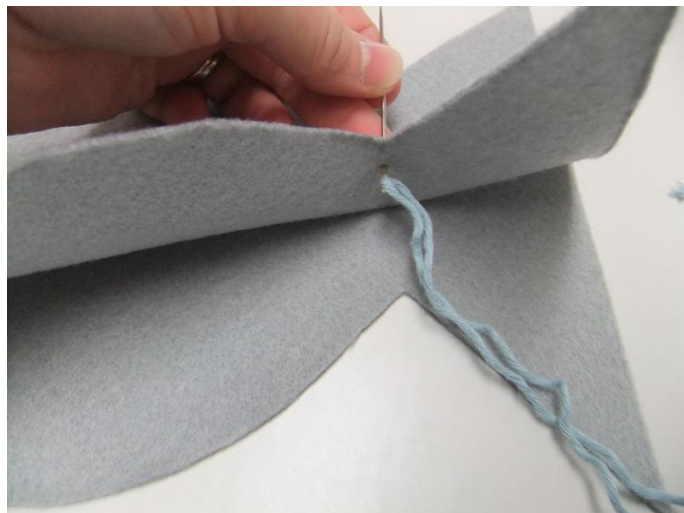
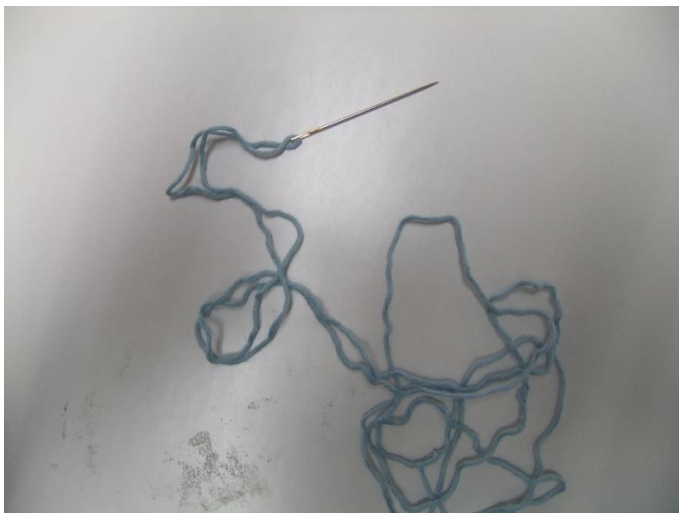
PIIRRÄ APUPISTEET

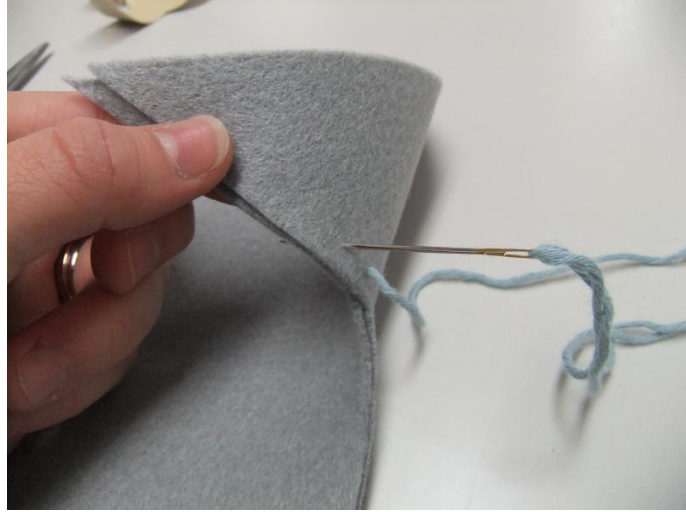
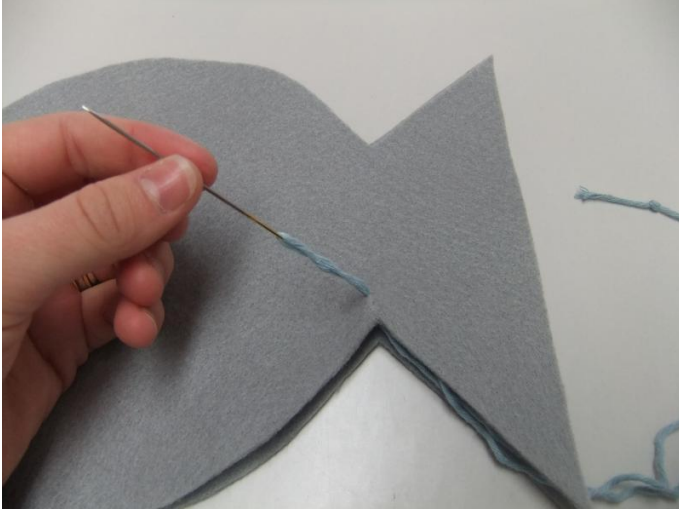
TEE SOLMU LANKAAN

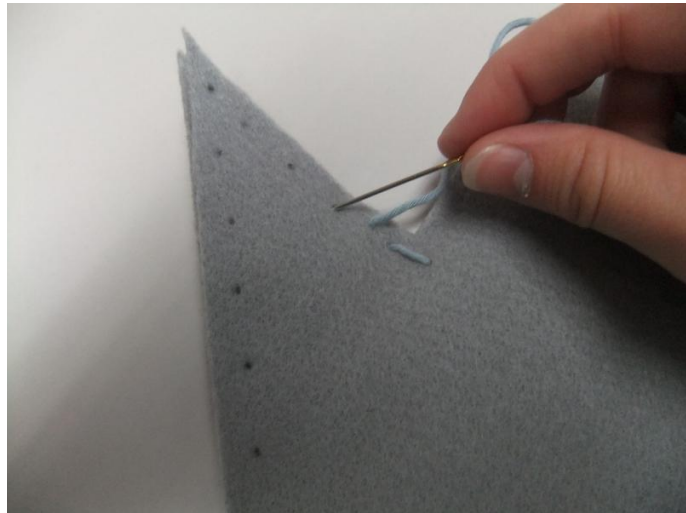
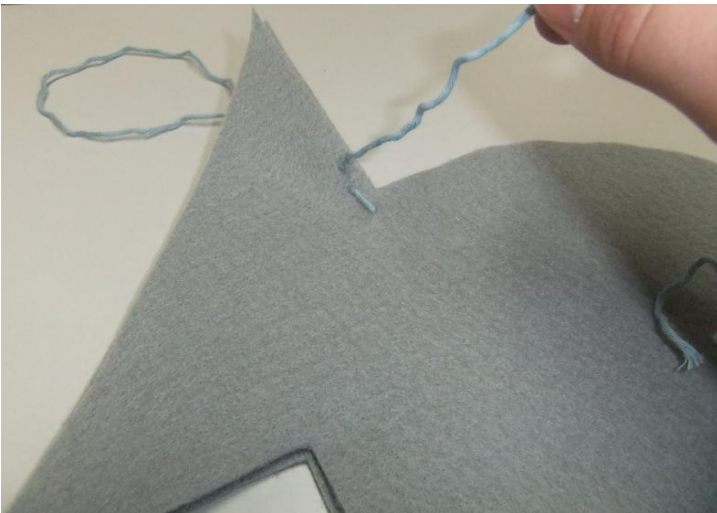
PUJOTA LANKA NEULAN SILMÄÄN

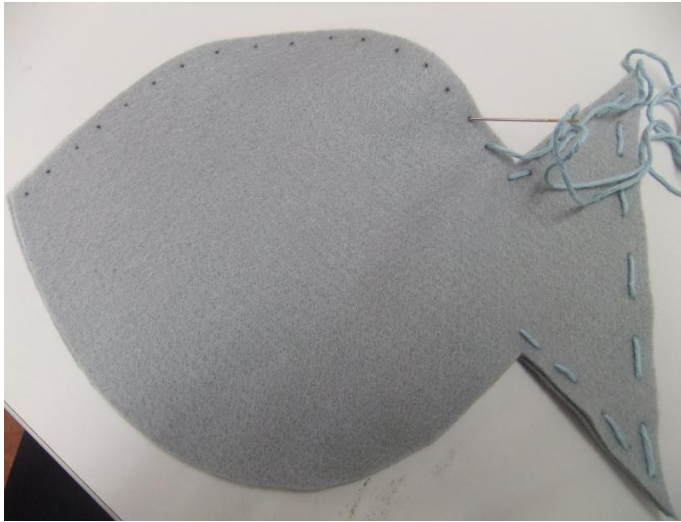
ALHAALTA YLÖS

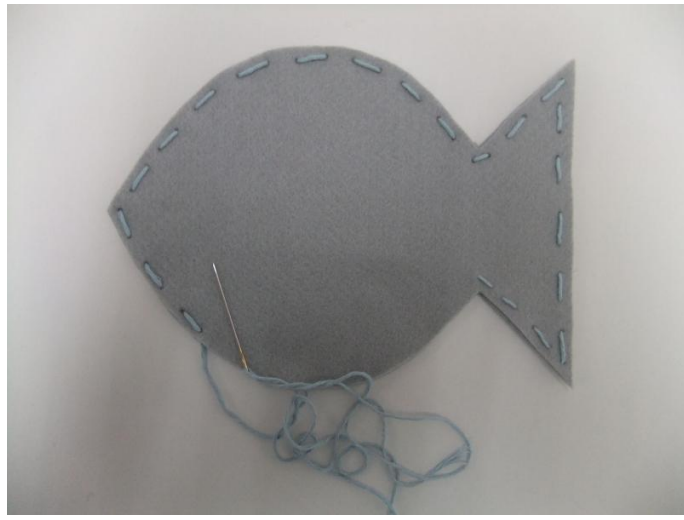
YLHÄÄLTÄ ALAS

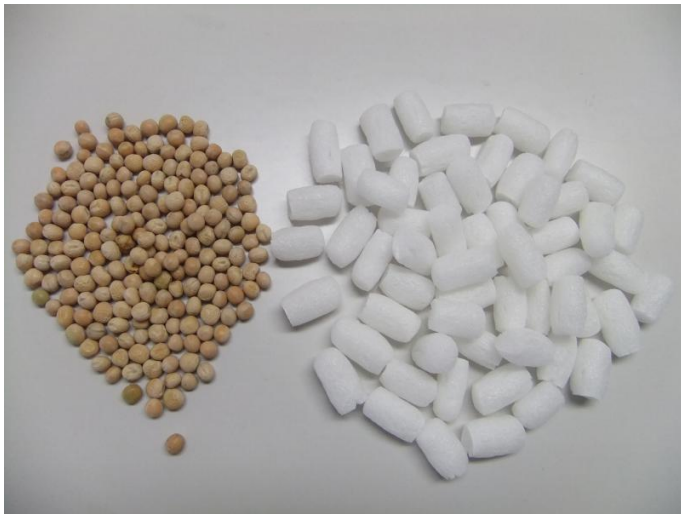
JATKA VUOROTELLEN

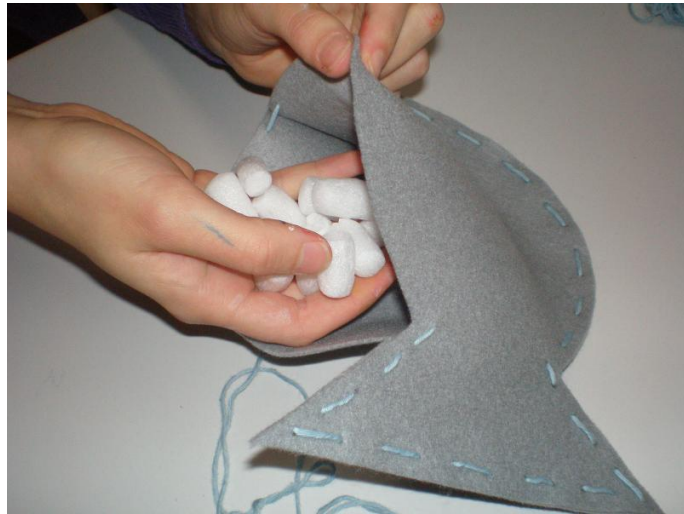
JÄTÄ PIENI AUKKO

HERNEITÄ JA STYROKSIA

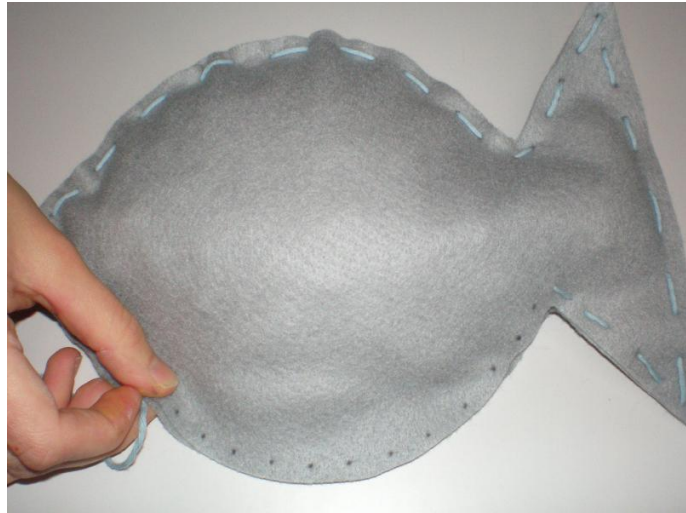
LAITA STYROKSIA SISÄLLE

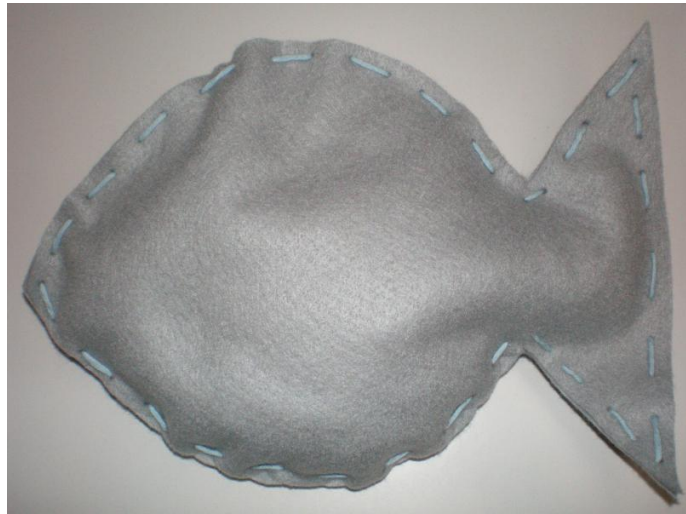
LAITA HERNEITÄ SISÄLLE

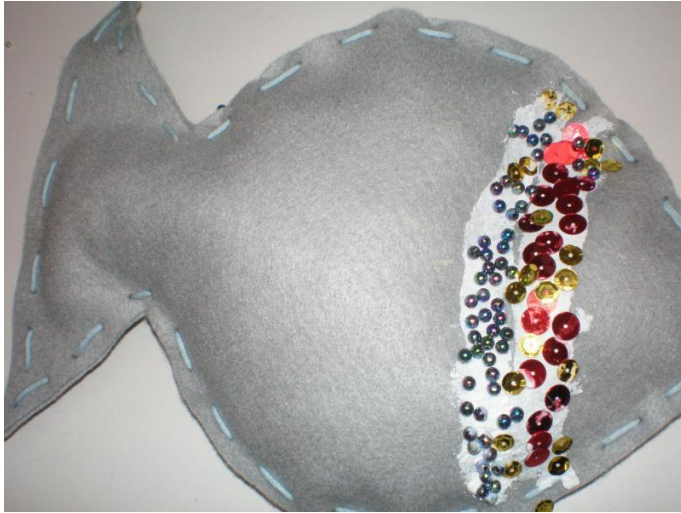
OMPELE LOPPUUN

PÄÄTÄ SOLMULLA

KORISTELE

JATKA SAMALLA TAVALLA

LÄHTEET

Askartelulehti kesä 3/2004 nro 11. Muistipeli. Eafons Oy, Forssa.

Askartelulehti syksy 4/2002 nro 101. Labyrinttipelit. Martinpaino, Helsinki.

Askartelulehti syksy 4/2006 nro 122. Eafons Oy, Forssa.

Papunet 2011. Papunetin kuvatyökalu. Luettu 7.10.2011.

<<http://papunet.net/tietoa/kuvatyoikalu/fi>.>

LIITE 2

KÄSITYÖN ITSEARVIOINTI

NIMI _____

PÄIVÄYS _____

TYÖ _____

MITÄ MATERIAALEJA KÄYTIT TYÖSSÄSI?

MIKÄ OLI HELPPOA?

MIKÄ OLI VAIKEAA?

KERRO OMASTA TYÖSKENTELESTÄSI

MITEN YMMÄRSIT OHJEITA?

MILTÄ TYÖ TUNTUU, KUN SITÄ KOSKEE?

MITÄ VÄREJÄ NÄET TYÖSSÄSI?

KUULUUKO TYÖSTÄ JOTAIN ÄÄNIÄ, KUN SITÄ HEILUTTAA TAI KOSKEE?

MILTÄ TYÖ HAISEE/TUOKSUU?

MITÄ HALUAT SANOA TYÖSTÄSI?
